
Genoprettende retfærdighed i Danmark

Rapport fra Center for Konfliktløsning

Christian B.N. Gade

Forord af Aase Rieck Sørensen

A watercolor illustration of a diverse group of people, including men and women of various ethnicities, rendered in soft, blended colors. The style is artistic and textured, with visible brushstrokes and color washes. The background is a mix of light blues, greens, and yellows, suggesting a bright, open environment.

CENTER FOR KONFLIKTLØSNING
under havet mødes alle øer

The logo for the Center for Konfliktløsning, featuring a stylized blue circle above a vertical line that ends in a small blue dot at the bottom.

Genoprettende retfærdighed i Danmark
Rapport fra Center for Konfliktløsning
Maj 2015

ISBN nr: 978-87-992429-8-6
Grafisk design og illustrationer:
Jesper Sønderaas - www.yespr.dk

Tekst:

Christian B.N. Gade

Udgiver:

Center for Konfliktløsning

Fælledvej 12 opgang C 2.

2200 København N

Tlf. 3520 0250

Email: center@konfliktloesning.dk

www.konfliktloesning.dk

Indhold

Forord	4
Tak	5
Genoprettende retfærdighed i Danmark	6
En introduktion til genoprettende retfærdighed	6
Den danske kontekst	8
Denne rapport	10
Case 1: Det ødelagte stakit	13
Case 2: Indbruddet hos købmanden	17
Case 3: Den lukkede dør	21
Case 4: Bagtalelse og vold	25
Case 5: Drengen, der savnede kærlighed	29
Case 6: Ballademagerne	35
Case 7: Facebook og Ludermarie	39
Afsluttende bemærkninger	43
Litteratur	44
Noter	47

Forord

Af Aase Rieck Sørensen, centerleder

Filosofien om genoprettende retfærdighed har fået stadig større plads i Center for Konfliktløsnings arbejde, fordi de genoprettende processer har vist sig velegnede til at styrke fællesskabet og dermed også fremmer konfliktløsningens bæredygtighed på sigt.

En af grundtankerne i genoprettende retfærdighed er, at alle de personer, som er berørt af en krænkelse eller konflikt, skal bidrage til konfliktløsningen. Konflikterne skal så vidt muligt løses af parterne selv, og den eller de personer, som har forvoldt en skade, skal påtage sig et ansvar for at gøre skaden god igen, så den forurettedes behov bliver imødekommet.

I erkendelse af, at hverdagens konflikter påvirker og påvirkes af omgivelserne, har vi ladet os inspirere af erfaringer fra bl.a. Norge, Nordirland, Sydafrika og USA for så vidt angår brugen af inkluderende processer – herunder gruppemægling, cirkelprocesser, gademægling og mægling i konfliktråd. Vi har videregivet erfaringerne på vores kurser og uddannelser – ikke mindst på ungemægleruddannelsen, der er målrettet SSP konsulenter, lærere, socialpædagoger og andre, der i det daglige har med unge at gøre.

Men vi mangler viden om, hvilke genoprettende praksisser, der rent faktisk findes rundt om i landet og om effekten af disse. Derfor har vi gennemført en undersøgelse af, hvordan genoprettende retfærdighed praktiseres i Danmark. Vi er nysgerrige på, hvordan vores kurser og uddannelser er kommet i spil i hverdagen – ikke mindst når det gælder konfliktløsning blandt unge og forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge.

Denne rapport er resultatet af første fase af et større projekt, som vi har ansøgt Forskningsfonden af 1971 om midler til at gennemføre. I rapporten redegør vi indledningsvis for, hvordan ideen om genoprettende retfærdighed har vundet indpas i Danmark. Dernæst går vi i dybden med enkelte cases, som udspringer af den spørgeskemaundersøgelse, vi har gennemført i 2014, hvor relevante aktører inden for feltet er blevet spurgt om deres praksis.

De syv cases giver et mangefacetteret billede af brugen af mægling og genoprettende processer i henholdsvis konfliktrådet i Midt- og Vestsjællands Politikreds, i konfliktrådet i Østjyllands Politikreds, på krisecenteret Baltic i København, i undervisningen af en femte klasse i Ungdomsbyen i Rødovre, i en landsby i Egedal Kommune, i Street Team i Horsens og på Frederiksborg Byskole i Hillerød. Vi har ladet casene tale for sig selv, idet tanken er at give indblik i den vidt forgrenede brug af mægling og inkluderende processer, som vi er stødt på i forbindelse med nærværende undersøgelse.

Projektets anden og tredje fase drejer sig om at efteruddanne aktører inden for området og give nogle kvalificerede bud på, hvordan brugen af genoprettende retfærdighed kan udvikles i de kommende år med henblik på at komme ”brugerne” til gode.

En række personer har bidraget til nærværende rapport. Vi vil først og fremmest gerne takke vores informanter, det vil sige de 144 personer, der har besvaret vores spørgeskema om genoprettende retfærdighed i Danmark. Der er efterfølgende lavet interviews med syv af informanterne, og disse interviews danner grundlag for cases i rapporten. En særlig tak til interviewpersonerne: Torben Voigt (Case 1), Bjarne Friis Pedersen (Case 2), Anni Rene (Case 3), Thomas Hansen (Case 4), Carl Plesner (Case 5), Eva Kofoed (Case 6) og Lene Maagaard (Case 7). Interviewpersonerne præsenteres i casene.

En følgegruppe af fagpersoner har bidraget med input til dataindsamlingen og kommentarer til rapporten. Gruppen bestod af Henning Maigaard, Sekretariatsleder ved Rigspolitiets Konfliktråd- og Offerrådgivningssekretariat, Charlie Lywood og Jens Ansbjerg fra SSP, Bo Ørsnes, underviser og mægler ved Center for Konfliktløsning, og Mie Marcussen, tidligere bestyrelsesformand ved Center for Konfliktløsning. Vi har også rådført os med Vibeke Vindeløv og Lin Adrian fra Københavns Universitet. Tusind tak til fagpersonerne for deres bidrag til rapportens tilblivelse.

Tak også til Keld Kunze, Else Hammerich, Fahad Saeed og Pernille Dovey, som har stået for korrektur, og ikke mindst tak til Ane Nord, som har været assistent på rapporten og har ydet et stort bidrag i forbindelse med dataindsamlingen og skriveprocessen.

Marts 2015

Aase Rieck Sørensen
Christian B.N. Gade

Genoprettende retfærdighed i Danmark

Af Christian B.N. Gade

Formålet med denne rapport er at give et indblik i, hvordan genoprettende retfærdighed praktiseres i Danmark. I første del af rapporten introduceres genoprettende retfærdighed, hvorefter der zoomes ind på den danske kontekst samt nærværende rapportens tilblivelse og vidensbidrag. Rapporten indeholder syv cases om forskellige former for genoprettende processer. Der er fire cases om mæglinger med forskellige grader af inklusion og forskellige former for genoprettende handlinger. Endvidere er der en case om cirkelprocesser, en case om stormøder og en case om forumteater.

En introduktion til genoprettende retfærdighed

Udtrykket ”restorative justice”

Det danske udtryk ”genoprettende retfærdighed” er en oversættelse af det engelske ”restorative justice”. I litteraturen om genoprettende retfærdighed hævdes det ofte, at det var psykologen Albert Eglash, som dannede udtrykket ”restorative justice”, og at dette udtryk første gang blev brugt i hans artikel ”Beyond Restitution: Creative Restitution” fra 1977.¹ Det er imidlertid ikke rigtigt. Udtrykket ”restorative justice” findes allerede i skriftlige kilder fra første halvdel af 1800-tallet, men dengang havde det ikke de samme betydninger som i dag.²

Det var først i 1990’erne, at en række tekster begyndte at referere til en ”restorative justice movement”.³ Mange af idéerne, som har været centrale inden for denne bevægelse, blev dog allerede diskuteret i ”criminal justice”⁴ -litteraturen tidligere i det 20. århundrede. I det følgende vil jeg præsentere nogle af disse idéer, og jeg vil i den forbindelse særligt referere til tekster fra Albert Eglash, Nils Christie, Randy Barnett og Howard Zehr, der alle har været vigtige foregangsmænd i udviklingen af genoprettende retfærdighed.

Idéen om kreativ erstatning

Ifølge Albert Eglash bør en gerningsperson yde en form for ”creative restitution” (kreativ erstatning) til de personer, som han eller hun har krænket. Økonomisk kompensation kan være en del af den kreative erstatning, men er det ikke nødvendigvis, for kreativ erstatning kan bestå i mange forskellige ting. Ét eksempel på kreativ erstatning kunne ifølge Albert Eglash være, at en biltyv vasker forurettedes bil hver søndag i en måned.⁵ Det vigtige i processen er, at gerningspersonen selv går ind og tager ansvar for den begåede forbrydelse og forsøger at gøre, hvad han eller hun nu kan for at råde bod på det, der er sket.⁶

Albert Eglashes idéer om kreativ erstatning har haft stor indflydelse på tænkningen om genoprettende retfærdighed. Det betragtes normalt som et centralt aspekt ved genoprettende retfærdighed, at en person, der har krænket et andet menneske, selv skal påtage sig et ansvar for at forsøge at råde bod på krænkelser. Når en forbrydelse finder sted, er det ofte klart, hvem der er gerningspersonen, mens det i mange konflikter er mere uklart, hvem der har krænket hvem.⁷ Måske er alle parter både krænker og krænkede. Det komplicerer situationen. Den overordnede idé i genoprettende retfærdighed er dog klar: at alle, som har krænket andre, bør tage ansvar for den krænkelser, de har forvoldt.

Idéen om, at alle berørte skal involveres

Ifølge Nils Christies artikel ”Conflict as Property” fra 1977 er det et problem i højt industrialiserede samfund, at advokater og andre fagpersoner stjæler eller overtager konflikter fra de personer, der er involveret i konflikterne. Særlig problematisk er det, at ofret for en forbrydelse har mistet sin ret til at tage aktiv del i retsprocessen, der følger efter forbrydelsen.⁸ Inspireret af en retssag, som Nils Christie var vidne til i Tanzania, foreslår han *derfor*, at der etableres en offerorienteret ret, hvor både ofret, gerningspersonen og personer fra lokalsamfundet mødes for i fællesskab at håndtere forbrydelsen.

I Nils Christies offer-orienterede ret skal forbrydelser efterfølges af en proces i fire faser.⁹ I første fase afklares det, hvorvidt det er sandt, at en bestemt person har brudt loven. I anden fase tages der stilling til, hvad der kan gøres for at hjælpe den forurettede videre. Der skal i særdeleshed være fokus på, hvad gerningspersonen kan gøre, for at hjælpe den forurettede videre, men det skal også diskuteres, hvad lokalsamfundet og staten kan gøre. I tredje fase tages der stilling til spørgsmålet om straf.¹⁰ Endelig – i fjerde fase – undersøges det, hvad der kan gøres for at hjælpe gerningspersonen videre.

Nils Christies ideer har inspireret mange, der arbejder med genoprettende retfærdighed. Det betragtes normalt som et centralt aspekt ved genoprettende retfærdighed, at personer, som har været berørt af en forbrydelse eller konflikt skal mødes for *ifællesskab at have en dialog* om, hvordan de kan komme videre på den bedst mulige måde. I den forbindelse er det vigtigt at være opmærksom på, at forbrydelser og konflikter ofte ikke kun berører de direkte involverede parter, men også parternes netværk og personer fra de områder, hvor forbrydelserne eller konflikterne har fundet sted.

Idéen om, at straf ikke virker

Randy Barnett fremhævede denne idé i artiklen "Restitution: A New Paradigm of Criminal Justice" fra 1977 og foreslog, at erstatning skulle erstatte straf som "criminal justice"-paradigme. Howard Zehrs artikel "Retributive Justice, Restorative Justice" fra 1985 er direkte inspireret af Randy Barnetts artikel. I artiklen gør Howard Zehr det klart, at han er enig med Randy Barnett i, at straf ikke virker,¹¹ men han følger ham ikke i at foreslå erstatning som nyt paradigme. I stedet tilråder Howard Zehr, at det nye paradigme skal være "restorative justice". Dette forslag udfoldede og nuancerede han senere i *Changing Lenses: A New Focus for Crime and Justice* (1990) og *The Little Book of Restorative Justice* (2002).

I "Retributive justice, Restorative Justice" betoner Howard Zehr, at genoprettende retfærdighed er radikalt forskellig fra straf: i genoprettende retfærdighed tager gerningspersonen for eksempel ansvar for at råde bod på sine handlinger over for den forurettede, hvilket ikke sker i strafferetssystemet.¹² Fortalere for genoprettende retfærdighed har ofte proklameret, at strafferetssystemet har spillet fallit, og at genoprettende retfærdighed tilbyder et bedre alternativ. Mange har forsøgt at betone forskellene mellem genoprettende retfærdighed og straf, mens andre har hævdet, at forskellene er blevet overdrevet.¹³

Idéen om dybe historiske rødder

Allerede i "Retributive Justice, Restorative Justice" påpegede Howard Zehr, at statsanktoneret straf ikke altid har været den almindeligste form for criminal justice.¹⁴ Han hævder, at den dominerende form for criminal justice tidligere var "community justice", og at "community justice" var en form for genoprettende retfærdighed. Med andre ord har genoprettende retfærdighed, ifølge Howard Zehr, dybe historiske rødder.

Mange har erklæret sig enige med Howard Zehr. John Braitwaite har til eksempel skrevet, at genoprettende retfærdighed har været den dominerende form for "criminal justice" gennem det meste af den menneskelige historie for alle jordens folk.¹⁵ Andre forskere – blandt andre Kathleen Daly og jeg selv – har påpeget, at der har været en tendens til at romantisere den måde, forbrydelser blev håndteret på tidligere i historien, og at mange etniske grupper rundt omkring i verden tidligere ikke kun praktiserede genoprettende retfærdighed, men også strenge straffe i forhold til visse forbrydelser.¹⁶

Popularitet og ekspansion

I 1990'erne vandt udtrykket "restorative justice" popularitet og udbredelse internationalt.¹⁷ Det førte blandt andet til, at FN udarbejdede principper for brugen af genoprettende retfærdighed i 2002 og en håndbog om forskellige genoprettende retfærdighedsprogrammer i 2006.¹⁸

Indtil omkring midten af 1990'erne fokuserede litteraturen om genoprettende retfærdighed på almindelige strafbare handlinger. Men i takt med, at udtrykket "restorative justice" vandt popularitet, begyndte det at blive brugt i nye kontekster. På den ene side skete der en "opad"-ekspansion af udtrykkets brug, hvor det fra udelukkende at blive brugt i forhold til almindelige strafbare handlinger, nu også begyndte at blive brugt i relation til folkemord, alvorlige menneskerettighedskrænkelser og politisk undertrykkelse.¹⁹ På den anden side skete der også en "nedad"-ekspansion, således at udtrykket nu ligeledes anvendes i forhold til konflikter, der ikke involverer strafbare handlinger – for eksempel mobning på skoler eller arbejdspladser.²⁰

Forskellige forståelser

I dag anvendes udtrykket "restorative justice" af mange forskellige mennesker, i mange forskellige kontekster og med mange forskellige formål, og der er ikke fuldstændig enighed om, hvad genoprettende retfærdighed er. Faktisk findes der en lang række forskellige definitioner af "restorative justice".²¹

Ofte betragtes genoprettende retfærdighed som *en proces, der har til formål – i det omfang det er muligt – at genoprette den skade, som en krænkelse eller konflikt har forvoldt*. Det kan eksempelvis være, at der er relationer, som har lidt skade, eller at personer, som har været involveret i en krænkelse eller konflikt har været udsat for psykisk, fysisk eller økonomisk overlast. I familiekonflikten kan der være familiemedlemmer, som ikke længere kan være i stue sammen; i røverisagen kan det være en forurettet, som frygter, at gerningspersonen skal komme igen; i voldssagen kan det være en brækket næse, der skal rettes; i hærværkssagen kan det være et ødelagt stakit, der skal repareres. Skaderne kan være mange – og selvfølgelig mange flere end de nævnte.

Dialog i relation til krænkelser eller konflikten betragtes normalt som et helt centralt element i genoprettende retfærdighed. Else Hammerich og Kirsten Frydensberg skriver om tre basale reaktioner på konflikter.²² Én reaktion er, at man forsøger at flygte, for eksempel ved at undvige, bøje af, ignorere, tage maske på, fortrænge, indordne sig, bagatellisere eller lade som ingenting. En anden reaktion er, at man slås: man giver tilbage med samme mønt, angriber, forsvarer sig, bruger fysisk eller psykisk vold med videre. Endelig er der en tredje reaktion: at man forsøger at åbne konflikten ved at erkende, at den er der, og gennem dialogen at udforske, hvad den handler om. Genoprettende retfærdighed er en åbnende reaktion i forhold til en krænkelse eller konflikt. I den genoprettende proces taler man om, hvad der er sket, hvordan man er blevet påvirket af det, og hvad man har brug for med henblik på at komme videre på den bedst mulige måde.

Ofte betragtes det også som en grundtanke i genoprettende retfærdighed, at alle, som er berørt af en krænkelse eller konflikt, skal deltage i den genoprettende proces. Med Niels Christies ord er konflikt en ejendom, der ikke skal berøves de involverede, sådan som det sker i strafferetssystemet, hvor især de forurettede sættes på sidelinjen. I den forbindelse skal man være opmærksom på, at det ofte ikke kun de direkte involverede parter, der er berørt. Et eksempel: for nylig var jeg konfliktrådsmedlægger i en voldssag mellem to unge mænd. Det var helt tydeligt, at de to unge mænds forældre også var stærkt berørt af episoden, hvorfor jeg valgte at have dem med i mæglingen, hvor de tog aktiv del i dialogen. I den konkrete sag sagde alle efterfølgende, at det var godt, at forældrene var med. Man skal dog være opmærksom på, at der kan være negative konsekvenser ved inklusive processer.²³

Endelig betragtes det normalt som et centralt aspekt ved genoprettende retfærdighed, at en person, som har forvoldt skade, selv skal påtage sig et ansvar for at gøre skaden god igen. Her kommer Albert Eglashes idéer om kreativ erstatning ind. Som casene i denne rapport eksemplificerer kan personer, der har forvoldt skade, gøre mange forskellige ting for at forsøge at gøre skaden god igen.

Den danske kontekst

De danske udtryk

Mig bekendt var det omkring årtusindskiftet, at de danske oversættelser af "restorative justice" – henholdsvis "genoprettende retfærdighed" og "genoprettende ret" – begyndte at forekomme på skrift.²⁴ I 2008 udkom Howard Zehrs lille bog om genoprettende retfærdighed på dansk under titlen *Genoprettende ret: En lille bog om ret, uret og retfærdighed*. Dette er – vil jeg mene – den absolut mest læste bog om genoprettende retfærdighed blandt danskere, der arbejder med konflikthåndtering og krænkelse i praksis. Bogen var således i høj grad med til at fremme interessen for og diskussionen af genoprettende retfærdighed i Danmark.

Konference om genoprettende retfærdighed

Jeg begyndte selv at arbejde med genoprettende retfærdighed i 2008, da jeg fik et ph.d.-stipendium ved Aarhus Universitet til et projekt om Sydafrikas sandheds- og forsoningsproces. I forbindelse med min forskning blev jeg opmærksom på, at Justitsministeriets *Betænkning om Konfliktråd* (2008) relaterer konfliktråd til genoprettende retfærdighed.²⁵ Da konfliktråd – efter forsøgsordninger siden 1994 – blev indført som et landsdækkende tilbud i straffesager per 1. januar 2010, fik jeg lyst til at arrangere den første konference om genoprettende retfærdighed på dansk jord.

Jeg kontaktede Aase Rieck Sørensen, som er centerleder ved Center for Konfliktløsning, for at høre, om hun var interesseret i at være med til at arrangere konferencen. Interessen var der, og Aase tog kontakt til professor, dr. jur., konfliktmægler Vibeke Vindeløv fra Københavns Universitet, som også kom med i arrangørgruppen.²⁶ Konferencen samlede godt 60 personer og blev afholdt på Aarhus Universitet den 12.-13. maj 2011.²⁷ Der var oplæg fra en række praktikere og forskere fra Danmark, Grønland og Norge.²⁸ På konferencen blev det diskuteret, hvad genoprettende retfærdighed er, hvilke dilemmaer der knytter sig til genoprettende retfærdighed, hvordan der arbejdes med genoprettende retfærdighed i Danmark og hvilke fremtidige initiativer, der eventuelt kunne igangsættes i forhold til genoprettende retfærdighed. Alle oplæg kan ses på internettet.²⁹

Netværk om genoprettende retfærdighed

Efter konferencen tog Aase og jeg initiativ til at etablere et dansk/nordisk netværk om genoprettende retfærdighed. Jeg lavede i den forbindelse en netværkshjemmeside, en e-mailliste og en Facebookgruppe, så netværkets nu godt 150 medlemmer har forskellige kommunikationsmuligheder. Netværkets medlemmer har mange forskellige baggrunde: de er ungemæglere, konfliktrådsmedlæglere og -koordinatorer, SSP medarbejdere, forskere og meget andet.

Vi har indtil videre holdt tre netværksmøder. Det første møde, som fandt sted december 2011, var med Geir Dale, der fortalte om sit arbejde med genoprettende stormøder i Norge. Det andet møde var i april 2012, hvor Dominic Barter talte om sit arbejde med genoprettende cirkler i Rio de

Janeiros voldsplagede slumområder. Det tredje netværksmøde løb af stablen i maj 2013. Her talte Birgitte Rahbek, som er konfliktrådsrådgiver, og jeg selv om relationen mellem genoprettende retfærdighed og straf.

Nuværende initiativer

Der er for øjeblikket en række nye initiativer i gang i forhold til genoprettende retfærdighed. Nye konfliktrådsrådgivere bliver introduceret til genoprettende retfærdighed under deres rådgiveruddannelse ved Rigspolitiet. Endvidere har SSP Samrådet nedsat et fagudvalg i forhold til genoprettende retfærdighed og er ved at arrangere et kursus om genoprettende retfærdighed for SSP-medarbejdere. Kurset skal køre første gang i efteråret 2015. Fagudvalget har også været på studietur til Nordirland for at se nærmere på landets arbejde med Youth Conferences.³⁰ Karina Lorentzen Dehnhardt (SF), Jonas Dahl (SF) og Trine Pertou Mach (SF) fremsatte den 9. december 2014, blandt andet efter lobbyarbejde fra SSP's fagudvalg, et forslag til en folketingsbeslutning om et pilotprojekt med genoprettende ugemøder (svarende til Youth Conferences).³¹ Desuden har det Kriminalpræventive Råd lavet et udbud til et afdækningsprojekt om brugen af genoprettende retfærdighed blandt unge i Danmark. Projektet skal munde ud i en rapport, som forventes færdig i 2015.

Mægling i Danmark

Genoprettende retfærdighed kan ikke reduceres til mægling, men mægling kan være udtryk for genoprettende retfærdighed.³² Mægling begyndte at vinde frem i Danmark i 1990'erne.³³ Center for Konfliktløsning, som arbejder med konfliktløsning og mægling, blev grundlagt i 1994 og samme år begyndte, som allerede nævnt, den første danske forsøgsordning med konfliktrådsrådgivning.

I Danmark er mægling for øjeblikket institutionaliseret i form af konfliktrådsrådgivning i straffesager, mægling i Statsforvaltningen og retsmægling – og derudover tilbydes mægling af en lang række institutioner og personer.³⁴ De danske institutioner, der har uddannet flest mæglere, er Center for Konfliktløsning, hovedsageligt gennem centerets Grunduddannelse i Mægling og Ungemægleruddannelse, og Københavns Universitet i kraft af uddannelsen Master i Konfliktmægling, forkortet MKM (på engelsk "Master of Mediation and Conflict Resolution", forkortet MMCR). Nordiske Mediatorer er en forening for personer, der har en MKM. Foreningen for Mediation/Konfliktmægling og Mediatoradvokaterne er eksempler på andre centrale danske foreninger omkring mægling.

Internationalt praktiseres mægling på mange forskellige måder, og der er mange, meget forskellige forståelser af, hvad mægling er.³⁵ Vibeke Vindeløv, som leder MKM, og som også er underviser og mægler ved Center for Konfliktløsning, har haft stor indflydelse på, hvordan mægling forstås i Danmark. Hun definerer konfliktmægling som: "En frivillig og fortrolig konfliktløsningsmetode, hvor en eller flere upartiske tredjepersoner hjælper parterne med selv at forhandle sig frem til en for dem tilfredsstillende løsning gennem en

struktureret proces".³⁶ Dette er naturligvis ikke den eneste måde, mægling er blevet defineret på i Danmark.³⁷ Alligevel fremhæver jeg Vibekes definition, fordi mange danske mæglere er skolet i denne definition samt i Vibekes reflekserive mæglingsmodel, der består af 6 trin.³⁸

Inklusiv konfliktløsning

For øjeblikket er der en tendens til, at mere inklusive genoprettende processer vinder indpas i Danmark – for eksempel cirkelprocesser, stormøder og forumteater. Casene 5-7 i denne rapport omhandler sådanne processer. Fælles for processerne er, at de er inklusive i den forstand, at mange personer deltager.³⁹

Selv om det først er nu, inklusive konfliktløsningsprocesser for alvor er ved at vinde indpas i Danmark, er der tidlige eksempler på sådanne processer. Keld Kunze, som er faglig leder ved Center for Konfliktløsning, har fortalt mig, at han allerede begyndte at lave cirkelprocesser, da centeret blev etableret i 1994.

Senere begyndte Center for Konfliktløsning at arbejde mere systematisk med inklusive konfliktløsningsprocesser, både på ungemægleruddannelsen og i et selvstændigt kursus med fokus på konfliktløsning i grupper. Dette kursus blev afholdt første gang i 2011. Siden 2010 har Center for Konfliktløsning endvidere samlet ungemæglere til en årlig erfaringsudvekslingskonference. Kay Pranis fra Minnesota talte om værdien af cirkelprocesser i oplægget "Restorative Justice and Peacemaking" på konferencen i 2010, og Tim Chapman fra Ulster University præsenterede den nordirske model "The balanced model of restorative justice" på konferencen i 2012. Desuden har Netværk om genoprettende retfærdighed, som nævnt, arrangeret oplæg om genoprettende retfærdighed med Dominic Barter og Geir Dale.

Kritisk forskning

I Danmark har der også været kritiske røster i forhold til genoprettende retfærdighed. Jakob v.H. Holtermanns ph.d.-afhandling *Everything you always wanted to know about restorative justice* (*but were afraid to ask)* (Roskilde Universitet, 2009)⁴⁰ er et kritisk studie af genoprettende retfærdighed, og Ida Helene Asmussens ph.d.-afhandling *Fra Retsstat til Omsorgsstat – om syndsforladelse i konfliktråd* (Københavns Universitet, 2013) problematiserer konfliktrådet. Sidstnævnte afhandling blev udgivet af Jurist- og Økonomforbundet i 2014.

Denne rapport

Den indledende proces

I 2012 foreslog jeg Aase Rieck Sørensen, at vi skulle undersøge, hvordan genoprettende retfærdighed praktiseres i Danmark. Vi tog kontakt til Forskningsfonden af 1971, og efter en proces med skrivelser frem og tilbage og et møde, indvilgede fonden i at finansiere et afdækningsprojekt om genoprettede retfærdighed i Danmark. Dette projekt er mundet ud i nærværende rapport.

Det første Aase og jeg gjorde, efter finansieringen var på plads, var at etablere en følgegruppe, som skulle komme med input til projektets udarbejdelse. Gruppen bestod af Henning Maigaard, som er sekretariatsleder ved Rigspolitiets Konfliktråd- og Offerrådgivningssekretariat, Charlie Lywood og Jens Ansbjerg fra SSP Fagudvalget for Restorative Justice, Bo Ørsnes, som er underviser og mægler ved Center for Konfliktløsning, og Mie Marcussen, som på daværende tidspunkt var bestyrelsesformand for Center for Konfliktløsning. Endvidere har vi rådført os med Vibeke Vindeløv og Lin Adrian fra Københavns Universitet.

I december 2013 holdt vi et møde med følgegruppen, hvor vi diskuterede, hvordan projektet skulle gribes an. Vi blev enige om, at første skridt skulle være at udsende et spørgeskema om genoprettende retfærdighed. På baggrund af spørgeskemabesvarelserne skulle der udvælges interviewpersoner, som arbejder med forskellige former for genoprettende processer. Interviewene med disse personer skulle danne grundlag for cases i rapporten.

Spørgeskemaet

Jeg udarbejdede et udkast til et elektronisk spørgeskema, hvorefter Aase og følgegruppen kom med ændringsforslag. Vi nåede frem til, at spørgeskemaet⁴¹ skulle bestå af to dele.

I første del spørges der ind til mægling. Spørgsmålene⁴² er: Mægler du? I hvilke regier mægler du? Hvilke geografiske områder i Danmark har du mæglet i (angiv venligst kommunenavne)? Hvilke typer af hændelser har du mæglet i forhold til? Hvem deltager i de mæglingsmøder, du faciliterer? Hvordan foregår dine mæglinger? Har dine mæglinger resulteret i aftaler? Hvilke typer af aftaler har dine mæglinger resulteret i? Har det været en del af aftalerne at den ene eller flere af parterne skulle gøre noget for at råde bod på det, der var sket? Kan du give eksempler på, hvad der skulle gøres?

I anden del af skemaet er der spørgsmål til andre former for processer end mægling. Spørgsmålene er: Faciliterer du andre former for processer, hvor personer, der er berørt af en konflikt eller krænkelse, bringes i kontakt/dialog med hinanden? Hvis informanten svarer ja på sidstnævnte spørgsmål, bliver han eller hun bedt om at beskrive processerne samt hvilke typer af konflikter eller krænkelse, de er anvendt i forhold til, og hvor i Danmark, de er anvendt. I sidste del af spørgeskemaet stilles der forskellige spørgsmål i forhold til informantens uddannelse, mæglingserfaring etc.

Spørgeskemaet blev sendt bredt ud til personer, som arbejder med konflikter eller krænkelse i Danmark. Blandt andet blev det sendt til Center for Konfliktløsnings medlemmer, til konfliktrådsmæglerne, relevante SSP-medarbejdere og de Nordiske Mediatorer. Alle, der besvarede spørgeskemaet, modtog et elektronisk link til spørgeskemaet, som de kunne videresende til andre relevante informanter i deres eget netværk.

Besvarelser og cases

Vi modtog 144 besvarelser, som illustrerer, at der i Danmark mægles i mange forskellige regier og i forhold til mange forskellige former for hændelser – både konflikter i hverdagen og strafbare handlinger – for eksempel mobning, vold, hærverk, seksuelle krænkelse og endda uagtsomt manddrab. Der er stor forskel på, hvor inklusive mæglingerne er: nogle mæglere har kun de direkte involverede parter med i deres mæglinger, mens andre gør brug af forskellige former for bisiddere. I forhold til bisiddere skrev én informant følgende: ”Jeg opfordrer altid til, at parterne har en bisidder med. Bisidderen er en vigtig støtte under selve mødet – emotionelt, såvel som støtte til at få stillet alle de spørgsmål, der skal stilles. Bisidderen er selvfølgelig også vigtig efter mødet med henblik på efterrefleksion (hvad blev der sagt...), læring, udvikling. Genoprettende retfærdigheds fundament er jo netop, at alle, der har været involveret i en konflikt eller krænkelse, skal mødes for at få sagen lagt bag sig på en god måde. Derfor er det vigtigt at få alle med, der har oplevet konsekvenser af sagen”.

I spørgeskemabesvarelserne nævnes adskillige eksempler på mæglinger, hvor det aftales, at den ene eller flere af parterne skal gøre noget for at råde bod på det, der er sket. Dette knytter an til idéen om ”kreativ erstatning”, der – som gennemgået – er central i genoprettende retfærdighed. Mange af de forskellige former for genoprettende handlinger, der nævnes i besvarelserne, kan inddeles i fire kategorier. I første kategori er der tale om forskellige former for *økonomisk erstatning*. Denne kategori er eksemplificeret med ”Case 1: Det ødelagte stakit”, hvor en dreng efter en hærverksepisode yder økonomisk erstatning til den forurettede. I anden kategori udfører skadevolderen et stykke *arbejde* for den forurettede. Denne kategori er eksemplificeret med ”Case 2: Indbruddet hos købmanden”, hvor en gruppe drenge arbejder nogle timer i den købmandsbutik, hvor de havde forsøgt at begå indbrud. Tredje kategori handler om *adfærdsændringer*. Her forsøger personer at gøre en skade god igen ved at ændre adfærd. Kategorien er eksemplificeret ved ”Case 3: Den lukkede dør”, hvor udenlandske beboere på et krisecenter begynder at være mere inkluderende over for de etniske danskere, der bor på centeret. I fjerde kategori *siges der noget* til nogle som led i et forsøg på at bedre en situation. Kategorien er eksemplificeret ved ”Case 4: Bagtalelse og vold”, hvor klassekammeraterne til en gruppe unge i konflikt informeres om den aftale, som gruppen var nået frem til, med henblik på at få lukket konflikten ned.

I spørgeskemabesvarelserne nævnes en række eksempler på andre processer end mæglinger, hvor personer, der er

berørt af en konflikt eller krænkelser, bringes i kontakt/dialog med hinanden. Casene 5-7 indeholder eksempler på sådanne processer. "Case 5: Drengen, der savnede kærlighed" handler om en *genoprettende cirkel* efter en voldsepisode mellem to klassekammerater. "Case 6: Ballademagerne" beskriver et *stormøde* i en landsby, hvor en gruppe unge gennem længere tid havde lavet hærværk og ballade. Endelig giver "Case 7: Facebook og Ludermarie" et eksempel på, hvordan *forumteater* bruges til at håndtere konflikter i grupper.

Vidensbidrag

Vi kunne have udvalgt cases til rapporten ud fra andre kriterier. Eksempelvis overvejede vi at inkludere en case i forhold til hver af de institutionaliserede former for mægling i Danmark: én case om mægling i konfliktråd, én om mægling i Statsforvaltningen og én om retsmægling. Vi gik væk fra idéen, fordi der ikke altid mægles på samme måde internt i de forskellige institutioner. Der er til eksempel forskel på, hvordan der mægles i konfliktråd – for konfliktrådsmedaglerne har forskellige mæglingspræferencer og kompetencer.

Rapporten giver et *indblik* i, hvordan genoprettende retfærdighed praktiseres i Danmark, men ikke et komplet overblik. Det er muligt, at der er former for genoprettende processer, som vi ikke har fundet frem til gennem vores afdækning, for vi er bekendt med, at mange flere end de 144 personer, som har besvaret vores spørgeskema, arbejder med konflikthåndtering og krænkelser i Danmark. Det er også vigtigt at være opmærksom på, at vores spørgeskemabesvarelser ikke siger noget om udbredelsen af forskellige former for genoprettende processer, for vores undersøgelse er ikke kvantitativt repræsentativ. Endvidere er der – som tidligere understreget – forskellige forståelser af genoprettende retfærdighed. Derfor vil det sandsynligvis variere i hvilken udstrækning forskellige personer vil mene, at processerne i rapportens cases er udtryk for genoprettende retfærdighed.

Vores mål med at inkludere casene er at eksemplificere forskellige typer af processer. Det er vores håb, at casene kan danne grundlag for diskussion af, hvilken værdi forskellige typer processer har, og at praktikere, der læser rapporten, vil komme til at *reflektere over egen praksis*. Hver case er udarbejdet på baggrund af et interview, som er blevet lydoptaget. Casene er struktureret således, at de først indeholder information om interviewpersonens uddannelse, arbejde etc., inden der redegøres for en konkret mægling eller inklusiv proces. Casene er skrevet på denne måde, fordi vi mener, at man som læser får en bedre forståelse for den konkrete mægling eller inklusive proces, hvis man ved lidt om interviewpersonen og dennes tilgang til genoprettende processer.

Det har været vigtigt for os ikke at skrive noget i casene, som interviewpersonerne ikke kan nikke genkendende til. Derfor har alle interviewpersoner haft deres case til gennemsyn og har haft mulighed for at indføre rettelser i teksten. Interviewpersonerne har også haft den samlede rapport til gennemsyn.

Hermed følger de syv cases:

Det ødelagte stakit
Indbruddet hos købmanden
Den lukkede dør
Bagtalelse og vold
Drengen, der savnede kærlighed
Ballademagerne
Facebook og Ludermarie

Case 1: Det ødelagte stakit

- konfliktrådsrådgivning i Midt- og Vestsjællands Politikreds

Denne case indeholder et eksempel på en mægling, hvor det aftales, at en ung mand, der har begået hærværk, skal yde økonomisk erstatning. Interviewet, som danner baggrund for casen, er med Torben Voigt.

Mægler for Statsforvaltningen og Rigspolitiet

Da jeg interviewede Torben, bad jeg ham starte med at sige lidt om sig selv. Han begyndte: "Professionelt er jeg HR forretningspartner her i forsyningselskabet SEAS-NVE og her har jeg været i en årrække".

I 2010 blev Torben færdig med en "Master in Mediation and Conflict Resolution" (MMCR) ved Københavns Universitet. Allerede sideløbende med sin uddannelse mæglede han: "Jeg har den holdning, at hvis man skal gøre noget, så skal man træne. Så allerede i 2009, mens jeg læste MMCR, valgte jeg at arbejde i Statsforvaltningen, hvor jeg stadigvæk er frivillig og ulønnet mægler". Han tilføjer: "I Statsforvaltningen sidder jeg med samværmæglinger. Jeg laver cirka 20 om året, så siden 2009 har jeg vel mæglet 90-100 gange i det regi". Torben er også konfliktrådsrådgiver: "Jeg arbejder også i Konfliktrådet for Rigspolitiet og har gjort det i to år nu. Her er det offer- og gerningsmandsmægling. Jeg har mæglet 54 gange for Rigspolitiet".

Endelig mægler Torben i arbejdskonflikter på SEAS-NVE. Det kan have negative konsekvenser for medarbejderne, hvis de ikke deltager i en tilbudt mægling, så Torben betoner, at det i denne kontekst er "så som så med frivilligheden". Derfor stiller han også spørgsmålstejn ved, om de samtaler, han faciliterer hos SEAS-NVE, overhovedet bør benævnes mæglinger. Som mægler er Torben meget inspireret af – og anvender i høj grad selv – Vibeke Vindeløvs reflektive mæglingsmodel, og i denne model betragtes mægling som en frivillig proces.

Forskelligartede sager

Sagerne, som Torben mægler i, kan være meget forskellige. Han forklarer: "I Statsforvaltningen handler mæglingerne om samvær. Det kan handle om fraskilte, som ikke kan enes om, hvem der skal have børnene hvornår. Det kan også handle om ferieaftaler eller om, at mor eller far har fået en ny kæreste, og at den anden ikke kan holde sig på egen banehalvdel og begynder at blande sig. Mæglingerne kan handle om noget så primitivt, som at far skal have hjælp til at forstå, at det ikke giver mening at smide – undskyld udtrykket – 'tøjet der er skidt i' sammen med det rene tøj, når han afleverer barnet i vuggestuen, eller at det betyder noget, at han overholder sine aftaler og rent faktisk henter barnet i vuggestuen, børnehaven eller fritidsordningen, hvis det er aftalen".

I konfliktrådet er der tale om mæglinger i forhold til strafbare handlinger: "Vold har jeg haft rigtig meget af, for eksempel banale værtshusslagsmål eller vold i nære relationer. Jeg har også haft en del sædelighedsforbrydelser, og nogle af dem har desværre været mod mindreårige. Og så har jeg haft en enkelt voldtægt. Desuden har jeg haft nabokonflikter, færdselsforseelser, tyveri og røveri".

Torben forklarer, at den største forskel mellem mæglingerne i Statsforvaltningen og konfliktrådsrådgivningerne er, at der i konfliktrådet er en forurettet og en gerningsperson: "I konfliktrådet er der nogle roller. Parterne er ikke ligeværdige, for der er en skyldner. Der er et offer og en gerningsmand, og de skal mødes". Forud for konfliktrådet har der fundet en krænkelse sted, og det er derfor afgørende for Torben, at konfliktrådet ikke bliver en ny krænkelse: "Der er en

CASE 1

betegnelse, der hedder 'overgreb nummer to', som jeg tænker meget over. Forurettede skulle nødvendig møde gerningsmanden som *gerningsmand* én gang til i mæglingssituationen. Og gerningsmanden skal heller ikke blive udsat for et overgreb fra en meget vred forurettet, eller en belærende konfliktmægler".

Bisiddere

Når Torben mægler, gør han af og til brug af bisiddere – både i Statsforvaltningen og i konfliktrådet. Han fortæller: "I Statsforvaltningen kan bisidderen eksempelvis være en sagsbehandler, en veninde eller en ny kæreste. Jeg havde for eksempel en sag med en meget dårligt fungerende far, som havde sin nye kæreste med. Hun hjalp ham med at formulere sig – det var faktisk hende, vi snakkede med. Han havde svært ved at formulere, hvad han gerne ville have".

I konfliktrådet er det først og fremmest i sager, hvor den ene eller begge parter er mindreårige, at Torben bruger bisiddere. Han fortæller: "Når der er tale om mindreårige i konfliktråd, skal de have en samtykkeerklæring fra forældrene, og jeg anbefaler altid, at der kommer en af dem med. Faktisk har jeg ikke siddet alene med en mindreårig. Jeg vil gerne involvere baglandet til den unge mand – jeg siger 'unge mand', for jeg endnu ikke har haft unge piger. I nabokonflikter har der også nogle gange været bisiddere – nogle gange siger parterne selv, at de gerne vil have en med".

Det seksuelle overgreb

Jeg spørger Torben, om han har prøvet at lave mere inklusive mæglinger, hvor personer fra nærområdet deltager. Han svarer: "Jeg har endnu ikke været ude i den mere traditionelle genoprettende retfærdighedstankegang, hvor man får 'community' – eller nærområdet – med, men jeg har en idé om, at det giver mening. Det tætteste jeg har været på at inddrage nærområdet var i en nabokonflikt, hvor to familier boede helt tæt op af hinanden. Den ene far gik meget op i sin have. Det gjorde den anden far ikke – og for ham var der ikke noget galt i af og til at brænde affald af ude på bålstedet osv. Fædrene var midt i 40'erne. Så skete der det, at sønnen til ham med den pæne have forgreb sig seksuelt på den andens 7-årige datter. Drengen var 13 år. Det gjorde ikke naboskabet bedre. Fædrene kom vældig op og toppes, og da krænkerens far sagde 'Hun lagde selv op til det!', tændte ofrets far fuldstændig af. Rigspolitiet foreslog en konfliktmægling. Beboerforeningen var også involveret: Som optakt til mæglingen havde familierne et møde med beboerrepræsentationen, hvor det blev sagt, at de to familier måtte sørge for at få gjort noget ved situationen. Så det var det omgivende, nære samfund, der sagde: "Nu må I få gjort noget ved det, for det her kan vi ikke leve med". Det var helt vildt, hvordan de opførte sig!"

Torben forsætter: "Der var ikke personer fra det nære samfund med i selve mæglingsrummet, men det kan jeg godt forestille mig, at der kunne have været. Måske ikke til det første møde, for det var vældig betændt – men så til et senere møde. Involvering af dem, der er i nærområdet, ville for mig at se give en bedre løsning, for alle var jo vidner til konflikten. Om ikke andet må folk have spekuleret: 'Gad vide hvad der skete,

da mægleren var forbi? Så jeg tænker, at spændingen ikke forsvinder, hvis man ikke involverer nærområdet”.

Vendepunktet

Under mæglingen i sagen om overgrebet var begge forældrepar til stede, og det var afgørende for processen og resultatet: ”Der skete det, at faderen til den forurettede pige fortalte drengens forældre, at når drengen stod og ventede på bussen, så kørte han stille forbi og kikkede ondt på ham. ’Du skal bare vide’ sagde han på et tidspunkt til drenges far; ’jeg har virkelig lyst til at dreje halsen om på ham’. Det var voldsomme sager, og det sænkede jo ikke ligefrem konfliktniveauet. Så spørger konen, altså moderen til drengen, ’må jeg spørge dig om noget.... kunne du finde på at slå ham ihjel?’ ’Nej’, siger han, ’det kunne jeg under ingen omstændigheder! Du skal bare vide, at det er de følelser, jeg går med, for det er så stærkt, jeg har oplevet det, men jeg kunne aldrig nogensinde drømme om at gøre det. Men jeg har brug for at fortælle dig, hvad jeg føler’. Bagefter begyndte de to kvinder at snakke sammen, mens mændene hørte på det, og det var dér, gennembruddet skete; parterne kunne pludselig lytte til hinanden, men det var kvinderne, der tog over på det tidspunkt, for mændene var slet ikke i stand til at nærme sig hinanden; bare den ene sagde noget, så tændte det igen med personlige fornærmelser hen over bordet. Kvinderne blev enige om, at de ikke skulle råbe efter hinanden eller børnene”.

Det ødelagte stakit

Torben fortæller, at hans mæglinger af og til munder ud i aftaler om, at den ene part skal gøre noget for at råde bod på det, der er sket. Det var tilfældet i en konfliktråds-mægling, som handlede om hærværk: ”Jeg fik en sag, hvor der var 7-8 forhold: skader på hække, haver, hegn, låger, gadelysning, biler og andet. Det viste sig, at det var to unge mænd, to fyre på 13 og 16 år, som havde været på turné. En morgen havde de hygget sig gevaldigt med at rive buske op i haverne. Og i stedet for at gå udenom bilerne, gik de ovenpå dem. Der kom en lang række anmeldelser, og der var nogle, der havde set drengene”. Torben fortsætter med at fortælle: ”Det interessante var, at der var to gerningsmænd. Den ene nægtede totalt at have været med til det her – det var den ældste af dem. Den yngste sagde: ’Det har jeg været med til’. Jeg tror også, at han blev motiveret af sin far til at gå til bekendelse”.

I én have var der blevet ødelagt et nyt stakit, og Torben fik arrangeret et konfliktråd mellem den unge mand og familien, der boede i huset. Den unge mands far var med som bisidder. Torben forklarer: ”Jeg valgte at lave mødet på åstedet, altså udenfor i haven, en søndag eftermiddag. Da vi mødtes var haven reetableret, så man kunne ikke rigtig se, hvad der var sket – ud over at der var et hul i hækken. Stakittet var sat op igen”. Det havde en god effekt at mødes på stedet, hvor episoden fandt sted: ”Det handler om at komme i kontakt med det, der skete. Jeg har en forestilling om, at det må være anderledes at sidde i et rum, for eksempel på et bibliotek, end at stå på selve stedet, hvor episoden skete. Hvis det havde været et færdselsdrab eller sådan noget, ville jeg nok ikke have

holdt mødet på stedet, for det kunne være traumatiserende, men i forhold til et relativt banalt hærværk, tænker jeg, at jeg vil gøre det samme igen en anden gang”.

Og han fortsætter: ”Så vi mødtes derude, og så fik drengen lov til at fortælle, hvad der var sket. Og jeg spørger: ’Hvordan ville du opleve det, hvis du var kommet hjem, og der var nogle, der havde gjort det her ved dine ting?’ Det ville han have det svært skidt med, og han var nok også blevet vred, sagde han. Derefter fik drengen lov til at høre historien fra de forurettede – hvordan de havde oplevet det. De var blevet forskrækkede og havde ikke turdet at gå ud. Det, der blev sagt, sank ind hos den unge mand”.

Økonomisk erstatning

Torben siger, at han hen imod slutningen af mødet spurgte, hvordan parterne kunne komme videre: ”Forurettede sagde, at han havde brugt nogle penge på at reparere hegnet og tilføjede: ’Du kunne jo godt have lavet det for mig, men nu har jeg jo lavet det selv’. Så blev han lidt stille den unge mand, og hans far kikkede på ham og sagde: ’Jamen, så må du jo til pungen’. Derefter tog den unge mand selv over og spurgte: ’Hvad har det kostet det her?’ De kom frem til, at det havde kostet lidt under 2000 kroner, og drengen spurgte, om de kunne lave en eller anden afbetalingsordning, for så mange penge havde han ikke. Det blev aftalt, at han skulle betale over et par gange. Aftalen blev skrevet ned, og de skrev under begge to. Det foregik uden dramatik. Der blev givet hånd bagefter – også til faren. Da jeg fulgte op på sagen efter en måneds tid, fik jeg at vide af forurettede, at der var blevet betalt til tiden. Jeg fik ikke fat i drengen, men jeg fik snakket med faren, og han sagde, at det havde været en god proces”.

Case 2: Indbruddet hos købmanden

- konfliktrådsrådgivning i Østjyllands Politikreds

Denne case indeholder et eksempel på en mægling, hvor det aftales, at en gruppe unge mænd, der har forsøgt at begå indbrud hos en købmand, skal lægge nogle timers arbejde i butikken. Interviewet, som danner baggrund for casen, er med Bjarne Friis Pedersen.

Menneskearbejde

Bjarne er uddannet sygeplejerske og har arbejdet i denne profession i mange år. "Omsorg for andre mennesker, menneskearbejde, har altid været mig", fortæller han. Senere blev han underviser på Århus Social- og Sundhedsskole, hvor han også var elevkoordinator: "Jeg skulle tage de alvorlige samtaler med eleverne, når der var noget på færde i forhold til skolen eller klassen – konflikter, trivsel og så videre".

Konflikter blev en stadig voksende del af Bjarnes arbejdsliv, og derfor besluttede han sig for, at tiden var inde til at lære mere om konflikthåndtering. I 2002 tog han et konflikthåndteringskursus hos konfliktkonsulenten Marion Thorning, og fra 2007-09 blev han uddannet Master in Mediation and Conflict Resolution (MMCR) på Københavns Universitet.

I dag har Bjarne sit eget firma, hvor han tilbyder konfliktmægling, blandt andet på arbejdspladser og i familier, og én dag i ugen arbejder han også for SSP i Århus. Bjarne var med på det første hold, der blev uddannet som konfliktrådsrådgivere hos Rigspolitiet i 2010. Han er mægler ved Østjyllands Politi og har af flere omgange været med til at uddanne nye konfliktrådsrådgivere.

Ødelagte relationer

Bjarne begyndte først at mægle, da han havde afsluttet sin MMCR. Han vurderer, at han har mæglet omkring 100 gange for politiet i Østjylland og cirka lige så mange gange uden for politiets regi.

Da jeg spurgte Bjarne, hvad det er for nogle sager, han mægler i, sagde han: "Der er altid spændinger, der er altid nogle relationer, der er ødelagt. Altid. Der er nogle, der har fået det så skidt med hinanden, at de simpelthen ikke kan snakke sammen. De kan ikke finde ud af det. Det er blevet forgiftet. Det er blevet for svært. Og så kan man kæmpe, eller man kan flygte – og tit lukker folk også i. Om det nu er kommunalt, eller det er privat, eller hvad ved jeg, så er det altid nogle mennesker, der ikke kan finde ud af at snakke sammen".

Bjarne uddyber, at mæglingerne i hans eget firma ofte handler om mobning på arbejdspladser. I konfliktrådet er der tale om strafbare handlinger. Bjarne har lavet konfliktrådsrådgivning i sager om alt fra voldelige overfald til tyveri, nabostridigheder, seksuelle overgreb og uagtsomt manddrab.

Hjælp til at høre hinanden

"For mig er noget af det, man har enormt meget behov for i sådan en konfliktsituation, om det er konfliktråd eller ej, det er simpelthen hjælp til at høre hinanden. Og det kan man jo ikke, man kan ikke høre hinanden for bare følelser, for bare vrede, for bare fordomme, for bare alt muligt" – fortæller Bjarne. Han betoner, at hans opgave som mægler er at hjælpe parterne til at få en dialog i gang. Og så tilføjer han: "Det at få folk til at snakke sammen, som ikke kan, det er blevet til et livsprojekt for mig".

Grundprincippet

Da jeg spurgte Bjarne, hvem der deltager i hans mæglinger, svarede han: "I konfliktrådet gør jeg altid det, at jeg prøver på at få alle med, som er relevante for konflikten. Det er jo

CASE 2

grundprincippet: Alle, der er en del af konflikten, skal ind i samme rum og have snakket om tingene”.

Bjarne har haft konfliktråds­mæglinger med mere end 15 personer: ”Jeg er den første til at sige, at der også er ulemper ved så stor en model. Det er helt klart, at hvis du for eksempel er en 14-årig dreng, så er der bestemte ting, du ikke siger, hvis far og mor sidder med i rummet og lytter. Det er der bare. Men samtidig har det også en stor styrke, at de, som er med til at danne barnet hører en anden version, eller nogle andre versioner af historien, når de kommer med ind i rummet”.

Bisiddernes rolle

Når Bjarne mægler i konfliktrådet, sidder han altid for bordenden, og på hver deres side af bordet, lige ved siden af ham, sidder parterne. De har ofte deres bisidder ved siden af sig, eller også sidder bisidderne for sig selv i den ene ende af rummet.

Bjarne informerer altid bisidderne om deres rolle. Han kunne for eksempel sige: ”I skal vide, at som udgangspunkt, så skal I ikke sige noget, så er I bare med. Hvis I vil sige noget, så er I velkomne til at markere. I har også en blok, I kan skrive ned på, og som minimum får I lejlighed til at sige, hvordan det har været at være her”.

Endvidere fortæller Bjarne: ”Hvis vi har en pause, så plejer jeg tit lige at sige: ’Hvad så bisidder, er der noget, I vil sige?’ Og så kommer de ofte med noget guld – altså for eksempel: ’Hold kæft, hvor er det flot, alt det, du har siddet og sagt her; hvor er det også flot, at du tager imod alt det, du får at vide’. Så bisidderne er guld værd”.

Nogle gange bliver det klart, at bisidderne har mere part i konflikten, end Bjarne først troede, og så lader han dem ofte komme mere til orde. Det skete under en konfliktråds­mægling, hvor en pige var blevet krænket seksuelt af sin ekskæreste. Bjarne beretter: ”Jeg siger til de to mødre, som var med som bisidder: ’Husk nu, at det er de unge menneskers møde, så I skal ikke sige noget; I skal nok få lov senere’. De nikkede pænt, men efter fem minutter kunne jeg bare mærke, at pigens mor var utrolig vred på sin datters tidligere kæreste. I den situation var jeg ikke mere blind og døv og dum, end at jeg selvfølgelig sagde: ’Hold da op, jeg tror simpelthen, der er noget, du skal have sagt, og det er du meget velkommen til at sige lige nu’. Og så blev hun sådan lidt: ’Jamen, du sagde jo...’ ’Ja, men nu siger jeg noget andet, for jeg har bare en fornemmelse af, at du er rigtig vred, du er rigtig frustreret’. ’Det kan du fandeme tro!’ – svarede hun, og så kom det bare: al hendes gift, al hendes frustration – og hun græd. Og jeg kikkede på den unge mand og spurgte: ’Kan du holde til det her?’ Det kunne han godt, og det var bare så vigtigt, at hun fik lov til at snakke. Jeg opdagede, at det lige så meget var hendes sag, og derfor blev hun selvfølgelig også en del af snakken, meget mere end jeg havde forestillet mig fra starten af”.

At råde bod på det, der er sket

Nogle gange er Bjarnes mæglinger mundet ud i aftaler om, at den ene eller begge parter skal gøre noget for at råde bod på det, der er sket. Han fortæller, at det kan være aftaler om meget konkrete ting, der skal gøres – for eksempel ødelagte ting, der skal erstattes, eller noget, der skal ryddes op.

Andre gange har aftalerne været, at der er noget, der skal siges til bestemte personer. Bjarne husker for eksempel et konfliktråd, hvor et par, der havde været sammen i ni år, var gået fra hinanden, efter at manden havde slået kvinden. Om den konkrete aftale fortæller han: "Manden skulle gå over til to navngivne personer og være med til at stoppe de rygter, han havde sat i gang om kvinden i samlivet, der nu var gået skævt. Aftalerne går tit på noget med relationer – der er noget, der skal genoprettes, der er noget, der skal have en ny version, en ny historie".

I samme sag blev det også aftalt, at manden skulle udføre et konkret stykke arbejde for kvinden. Han skulle komme og lave nogle tagrender og nedløbsrør, som han havde lovet at ordne i mange år. Bjarne siger: "Der stikker noget meget dybt i det her. For de der nedløbsrør har han skullet lave færdig i mange år, men der var alt muligt andet, der altid var vigtigere end lige præcis hende. Derfor blev det også symbolsk. Nu gør han det her. Og det var faktisk hans eget forslag".

Indbruddet hos købmanden

Jeg spørger Bjarne, om han vil fortælle om en indbrudssag i Østjylland, som han havde beskrevet i sin besvarelse af vores spørgeskema.

Bjarne begynder: "Sagen omhandler en forretningsindehaver og fem drenge, der forsøgte at begå indbrud i hendes købmandsbutik i 2012. Der var sket skade på en indgangsdør for cirka 5000 kroner, og de fem drenge havde sagt til politiet, at de gerne ville deltage i konfliktråd".

Efter at have modtaget sagen, ringede Bjarne til drengenes værger for at høre, om de måtte deltage i konfliktråd. Værgerne skulle kontaktes, fordi drengene kun var 13-14 år. Værgerne indvilgede, hvorefter Bjarne ringede til drengene selv. Han fortæller: "De her drenge var korte for hovedet, men de sagde alle sammen ja til at deltage".

Så ringede Bjarne til købmanden: "Hun siger, at hun frygtelig gerne vil i konfliktråd. Og hun siger allerede her: 'Kunne vi måske snakke med drengene om, om de kunne gøre et eller andet?' Og hun er helt med på at mødes med dem alle på én gang. Hun vil desuden gerne have lov til at starte mødet med at sige, hvorfor hun synes, at det er en god idé at have et konfliktrådsmøde. Det er en rigtig skøn kvinde, jeg har fat i her".

Konfliktrådsmødet

Alle drenge på nær én havde en forældre med – den sidste dreng havde en pædagog med fra den institution, hvor han boede. Og så var der også en lærerinde med. Under mødet sad Bjarne, købmanden og drengene i den ene ende af lokalet, og de øvrige tilstedeværende sad i den anden ende.

Bjarne fortæller mig om mødet, hvor købmanden på et tidspunkt sagde: "I skal bare vide, at når jeg kommer sådan en morgen og skal starte med at feje glasskår op og bruge tid på forsikringsselskab og politi, så ødelægger det simpelthen min dag". Én af drengene sagde undskyld, og derefter undskyldte de andre også.

Bjarne fortsætter: "Kvinden sagde så: 'Hvis I vidste, hvor hårdt mit arbejde er. Man slæber kasser op og ned. Og jeg kan næsten ikke. Det vil du jo kunne finde ud af'. Og så kikkede hun på den ene af drengene. Han var en lidt beskidt, usikker, men god fyr, der så ud til at have brug for omsorg. 'Ja, det kan jeg!', svarede han". Bjarne fortæller, at samtalen mandede ud i en aftale om, at hver af drengene skulle arbejde fire timer i butikken.

Til sidst gav Bjarne ordet til bisidderne: "Der var en far – jeg kan simpelthen huske, at han lænede sig sådan lidt frem, og så siger han: 'Tja, jeg må bare sige, at den historie, jeg har hørt i dag, er noget anderledes, end det jeg har hørt hjemme ved spisebordet. Men det er jeg faktisk glad for, for nu har jeg i hvert tilfælde hørt alle versioner. Tak for det'".

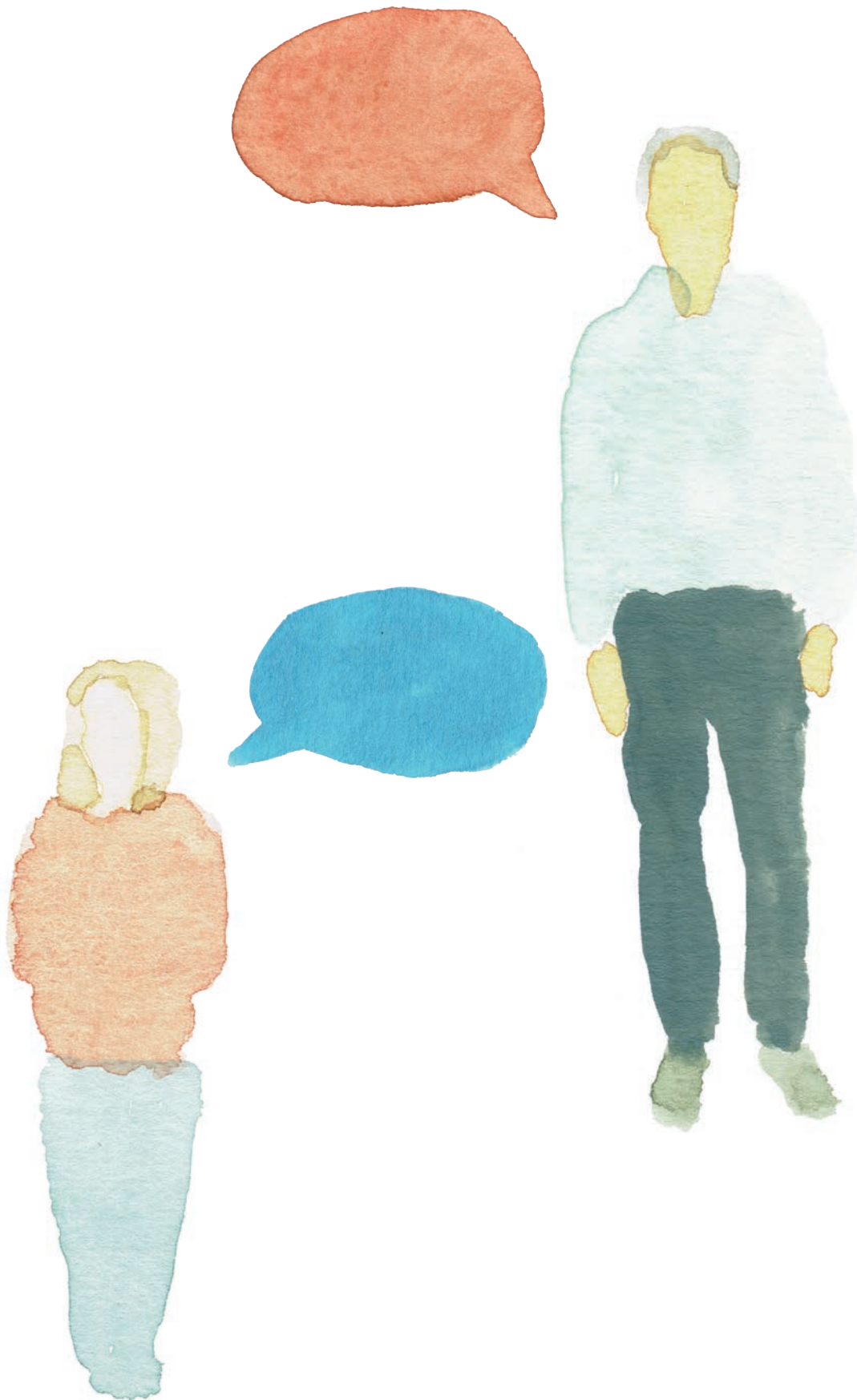
En anden far – en mand med store arbejdshænder og kedeldragt – sagde: "Der er noget I skal vide drenge, og det er, at en rigtig dreng – en der har mod, en der er sej – det er *ikke* en, der er med til sådan noget her. Hvis I nogensinde står i en sådan en situation igen, hvor der er nogle, der skal lave noget lort, så tager I benene på nakken. Det er nemlig at have styrke, det er nemlig at være sej".

Bjarne tilføjer: "Og lærerinden var også bare super. Hun sagde noget til sidst – lidt mere rundt, lidt mere blødt, pædagogisk: 'Hold da op, hatten af, ikke for det, I har gjort, men for at I møder op her i dag og giver en undskyldning. Det skal I bare have min respekt for'".

Motocrossbladet

Omkring to uger efter konfliktrådsmødet ringede Bjarne til købmanden og de fem drenge for at høre, hvordan det havde været at deltage. Alle var glade for mødet, og den ene dreng sagde, at han har haft det meget bedre lige siden.

En anden af drengene, ham den lidt beskidte, usikre unge fyr, havde allerede været henne og arbejde i butikken. Bjarne fortæller: "Købmanden havde bare et rigtig godt hjerte. Og hun havde lige præcis et hjerte for ham, fordi han måske var den, der havde allermest behov for omsorg og for noget støtte og noget hjælp fremadrettet. Og det var også gået rigtig fint i forretningen. Dagen efter havde hun givet ham et motocrossblad, fordi han gik og sparede sammen til en motocrossmaskine – det var hans største ønske".

Case 3: Den lukkede dør

- mægling på krisecenteret

Denne case indeholder et eksempel på en mægling, hvor det aftales, at de udenlandske beboere på et krisecenter skal ændre adfærd og blive mere inkluderende over for de danske. Interviewet, som danner baggrund for casen, er med Anni Rene.

Alle mennesker skal ses og høres

Anni fortæller: "Jeg er 57 år og har arbejdet på Krisecenteret Baltic i 26 år, fordi jeg er vild med det her arbejde. Det at arbejde med udsatte familier og voldsramte kvinder, og nogle gange også voldsramte mænd, er meget givende for mig. Jeg tænker også, at det her arbejde rammer nogle af mine kerneværdier, som handler om, at *alle* mennesker skal ses og høres".

Oprindeligt er Anni uddannet socialpædagog og blev færdig i 1981. Efterfølgende har hun, sideløbende med sit arbejde på Baltic, fortsat med at uddanne sig. Hun fik en systemisk familierapeutuddannelse fra Center for Systemisk Familierapi i 1988 og har også uddannet sig i konflikt håndtering. Fra 2004-2005 tog hun en konfliktvejlederuddannelse ved Center for Konfliktløsning, og fra 2005-2007 tog hun en master i konfliktmægling ved Københavns Universitet.

Krisecenteret Baltic

Jeg bad Anni om at sige lidt om, hvad Baltic er for et sted, og hun fortalte: "Baltic er et krisecenter, som modtager klienter efter to paragraffer i Service- og Aktivloven: §§ 109 og 110. § 109 er de voldsramte, både mænd og kvinder, og § 110 er de socialt udsatte familier". Hun uddyber, at Baltic har 46 pladser, at 20 % af beboerne pt. er voldsramte, og at cirka 75 % af beboerne har anden etnisk baggrund end dansk. Den gennemsnitlige opholdstid på Baltic er omkring et halv år.

Jeg spørger Anni, hvem de voldsramte beboere er, og hun fortæller, at det hovedsageligt er kvinder: "Det kan være

kvinder, der er gået fra deres mænd – og det er både danske og udenlandske kvinder, vi taler om". Men viften af voldsramte er bred: "Vi har for eksempel også mænd, der har en kulturel baggrund, hvor homoseksualitet ikke er anerkendt, og som bor hos os, fordi de har været udsat for vold på grund af deres seksualitet".

Der er ligeledes stor diversitet blandt de socialt udsatte beboere. Anni forklarer: "Det kan være, at de har mistet deres lejlighed – at de er kommet her, fordi de er blevet udsat af Kongens Foged. Her er grundene mange, næsten lige så mange som der er familier. Men der er nogle hovedgrunde. Ofte er det folk, som psykisk er skrøbelige, og som ikke får betalt deres regninger, eller folk, som ikke får betalt deres regninger, fordi de har en form for afhængighed".

I forhold til sidstnævnte gruppe uddyber Anni: "Vi har nogle spilleregler. Man kan godt have et alkoholproblem, men for at få lov til at bo her, skal man arbejde med sit problem. Vi har heller ikke aktive stofmisbrugere. Men med alle former for afhængighed er der tilbagefald. Hvis man falder i, skal man hurtigt op på hesten igen for at få lov til at blive boende".

Mægling på krisecenteret

Anni begyndte allerede at mægle på Baltic i 2004, hvor hun startede på konfliktvejlederuddannelsen. Siden har hun haft omkring fem mæglinger om året. Det har hovedsageligt været mæglinger mellem beboere, men også mæglinger i konflikter mellem beboere og ansatte. Anni siger, at der er mange af den slags konflikter: "for vi stiller også krav, og når man stiller krav, så opstår der nogle gange konflikt". Hun husker

CASE 3

blandt andet en mægling, hvor en jødisk kollega havde en konflikt med en arabisk beboer: "Det var en arabisk mor, der var blevet uvenner med min kollega, fordi min kollega havde sagt nej til noget. Den arabiske mor troede, at det var fordi, hun var araber, og min kollega var jøde. Ude i verden var der en højspændt konflikt mellem arabere og jøder, som ligesom kom ned på vores lille krisecenter. Da jeg under mæglingen fik afdækket de misforståelser, der havde været, kunne den arabiske mor godt se, at konflikten ikke havde noget med hendes etnicitet at gøre – den handlede om spillereglerne her i huset".

Anni fortæller, at de beboerkonflikter, hun mægler i, først og fremmest er nabokonflikter. Folk bor tæt og er i krise, og derfor opstår der mange spændinger beboerne imellem. Det kan for eksempel være, hvis der er nogle, der spiller lidt for høj musik. Anni forklarer, at det ligeledes ofte sker, at børnene, der bor på krisecenteret har indbyrdes konflikter, som udvikler sig til at blive konflikter blandt de voksne. Hun siger: "Forældre i krise, som har nerverne uden på tøjet, kan have vanskeligt ved at håndtere konflikter mellem deres børn. Det bliver meget ømtåleligt. Vi har set det i børnerummet, hvor der af og til er nogle forældre, der ikke kommer, hvis deres børn er uvenner. Det er meget mere følsomt på et krisecenter, end det er andre steder".

En typisk proces

Jeg bad Anni guide mig gennem en typisk mæglingsproces på krisecenteret. Hun fortæller: "Det er meget forskelligt, hvordan det foregår. Vi har en elektronisk døgnrapport, hvor vi alle sammen holder os orienteret. Nogle gange går jeg ind i rapporten og ser, at der er opstået en konflikt. Så snakker jeg med min kollegaer om, hvorvidt man kunne foreslå mægling. Nogle gange kommer mine kolleger også og spørger, om jeg vil kikke på det, hvis der er en konflikt, de mener, der skal mægles i. Så prøver jeg at få personlig kontakt til de involverede i konflikten, eller jeg skriver et brev til dem, hvor jeg på en god, indfølelse måde fortæller, at jeg ved, at der har været en svær situation, og at jeg har erfaring med, at den slags situationer ofte kan løses med mægling".

"Jeg holder næsten altid formøder", fortæller Anni og uddyber, at der tit vil være en invitation til et formøde i brevet. Under formøderne bruger hun meget tid på at fortælle, hvad mægling er: "Jeg bruger rigtig lang tid på at forklare trinene i mægling – og også sådan nogle ting med, at man godt kan være heldig at få en undskyldning, men at det ikke er noget, man har krav på. Jeg gør det også klart, at man ikke kan bestemme, hvad den anden skal gøre. Under mæglingen kan man godt komme med et ønske i forhold til, hvordan fremtiden skal være, men man kan ikke bestemme over den anden. Det går der rigtig lang tid med at snakke om – og jeg vil vove den påstand, at der går ekstra lang tid, fordi folk er i krise i forvejen".

Anni fortæller, at hun normalt forsøger at strukturere selve mæglingsmøderne ud fra Vibeke Vindeløvs refleksive mæglingsmodel, som har seks trin (se Vibeke Vindeløvs bog

Konfliktmægling: En refleksiv model for en beskrivelse af de enkelte trin):

1. Åbning
2. Parternes redegørelse og dialog
3. Fælles problemformulering
4. Løsningsmuligheder frembringes
5. Aftalen forhandles
6. Aftalen tjekkes og godkendes

Den lukkede dør

Nogle gange opstår der også situationer på krisecenteret, hvor der er brug for mægling nu og her, og hvor mæglingsforløbet ikke følger den refleksive model. Konkret fortalte Anni mig om et mæglingsforløb en fredag for omkring fire år siden, hvor hun havde vagten: "Vi var alene, når vi havde fredagsvagten, så jeg passede hele huset og var afhængig af at skulle have en akuttelefon åben. Det gjorde, at mæglingsprocessen blev anderledes, end den ellers ville være blevet".

Anni forklarer, at optakten til mæglingen var, at børnene fra den ene etage kom og sagde, at de voksne var uvenner, og de spurgte, om hun kunne hjælpe med at få de voksne i godt humør igen. Hun fulgte med børnene og kunne høre, at bølgerne gik rigtig højt. "Børnene var reelt bange – de var bange for, hvad det skulle udvikle sig til, fordi der blev råbt så højt", siger Anni.

Konflikten udspillede sig mellem en dansk far og de udenlandske beboere på en af etagerne: "På det tidspunkt tror jeg faktisk kun, at der boede to danskere – en far og hans dreng – på etagen. Der var en stor familie med irakisk baggrund og en lige så stor familie, hvor faren var marokkansk og moren serbokroatisk. Og så var der også en albansk familie, men de var ikke hjemme den pågældende aften". De voksne råbte alle sammen, og Anni fortæller: "På et tidspunkt siger jeg: "Vi bliver nødt til at gøre det sådan, at jeg snakker med hver familie for sig, for ellers kan jeg slet ikke finde ud af, hvad det her handler om".

Sådan blev det, og Anni begyndte at danne sig et billede af, hvad der var sket. Hun fortæller: "Alle de voksne var enige om, at de var kommet op og skændes på grund af en konflikt mellem børnene. Jeg fandt ud af, at de udenlandske børn havde udelukket den danske dreng dagen før, og at det var den konflikt, der havde udviklet sig. Drengen, som var 8 år, havde tidligere på dagen lavet sig en alliance med en 10-årig udenlandsk pige fra centeret. De var blevet enige om, at de ikke ville lukke de andre udenlandske børn ind, efter de havde været ude og handle. De havde taget dørtelefonerne ned, så man ikke kunne høre, hvis der var nogen, der ringede på – og det var der ingen, der havde lagt mærke til. Det var faktisk ret snedigt".

Fællesmøde og aftale

Efter at Anni havde talt med alle familierne hver for sig og havde dannet sig et overblik over, hvad der var sket, lavede hun et møde med alle forældrene, hvor de fik talt om, hvad der var sket. Anni fortæller: "Den marokkanske far sagde på et tidspunkt, at han syntes, at konflikterne på etagen nogle gange handlede om, at de udenlandske familier kun snakkede arabisk sammen, og at de ikke tænkte på, at der også boede en dansk familie. Som barn i Danmark havde han følt sig udenfor, inden han havde lært dansk – det var sådan nogle ting, han kunne huske, og som han fik i spil under mødet. Det gjorde, at de til sidst alle sammen aftalte, at de udenlandske beboere i fremtiden skulle være mere inkluderende over for de danske, for eksempel ved at hilse på hinanden på dansk".

Alle møderne – både møderne med familierne hver for sig og det efterfølgende møde med alle forældrene samlet – fandt sted samme fredag. "Jeg var virkelig på overarbejde", siger Anni og uddyber, at hun sideløbende med mæglingsprocessen måtte tage sig af andre gøremål på krisecenteret. Nogle uger efter inviterede hun familierne til et opfølgende møde for at høre, hvordan det var gået: "Men der ringede de alle sammen afbud og sagde, at det virkelig ikke var nødvendigt, for de havde det så fint. Og så tænkte jeg, at jeg lod den være der. Men jeg kunne godt tænke mig at vide, hvad der var godt, og så prøvede jeg at spørge ind til det. De sagde, at de var blevet bedre til at hilse på hinanden, og at det gik meget bedre i fælleskøkkenet. Forældrene havde også snakket med børnene om, at man ikke må holde nogen udenfor, og at man heller ikke må gøre det ved at tale på et sprog, som ikke alle, der er til stede, kan forstå".

Case 4: Bagtalelse og vold

- skolemægling i Hillerød

Denne case beskriver en mægling, hvor det aftales, at klassekammeraterne til en gruppe unge i konflikt skal informeres om den aftale, som gruppen var nået frem til, med henblik på at få lukket konflikten ned. Interviewet, som danner baggrund for casen, er med Thomas Hansen.

Fokus på mægling i Hillerød

Thomas arbejder på Frederiksborg Byskole i Hillerød. Han er biolog og tog senere en meritlæreruddannelse. "Jeg blev uddannet lærer i 2005 og har arbejdet i Hillerød siden 2006", siger han.

Thomas er SSP-koordinator på skolen og fungerer i den forbindelse som mægler. Han beretter: "I Hillerød Kommune bliver mægling virkelig prioriteret, og på min skole er vi to mæglere, der hver har 90 timer afsat til mægling ud af et årsværk. Det betyder, at der altid er en mægler, som har tid. Måske ikke lige samme dag, som konflikten opstår, men vi kan altid arrangere en mægling i løbet af ganske få dage".

Da jeg spørger Thomas, hvorfor der er så stort fokus på mægling i kommunen, kommer han med følgende forklaring: "Det er fordi kommunens SSP-leder har kunnet se, at mægling og konflikthåndteringskurser har en kriminalitetsforebyggende effekt. Det er ham, der har været primus motor i forhold til mægling i kommunen".

Mæglerkorps

De to mæglere på Frederiksborg Byskole har forskellige ansvarsområder. Thomas mægler hovedsageligt i udskoling, mens hans kollega har ansvaret for mægling i indskoling. Mellemintrin deler de mellem sig. Thomas siger: "Jeg mægler også af og til rundt på andre skoler i Hillerød. Vi har et mæglerkorps på – jeg vil tro – 15 mæglere i kommunen. Og hvis vi føler, at vi er for tæt på en konflikt – at vi enten ikke selv kan holde os neutrale, eller at parterne kan have svært ved at se os som neutrale – så kan vi tage ud på

andre skoler og mægle. Og tilsvarende kan vi få mæglere ud på vores skole".

Uddannet mægler

Thomas er uddannet ungemægler ved Center for Konfliktløsning og har en overbygning i gruppemægling. Han forklarer: "Efter jeg havde været SSP-koordinator på skolen i et år blev jeg tilbudt Ungemægleruddannelsen ved Center for Konfliktløsning. Den tog jeg, og senere fik jeg også en overbygning i gruppemægling. Overbygningen tog jeg hos nogle andre – hos Henrik Rosager og Jan Andersen. Det var fordi Center for Konfliktløsnings gruppemægleruddannelse ikke blev ikke til noget. Den blev aflyst, fordi der ikke var tilmeldte nok. Og jeg havde brug for den, kunne jeg mærke. Jeg havde en masse konflikter på skolen, hvor der var mange involveret, og jeg havde svært ved at håndtere disse konflikter".

Nu kommer det helt af sig selv

Thomas begyndte at mægle omkring år 2008, og siden da har han mæglet omkring 100 gange. Han siger: "I starten havde jeg næsten ikke noget at lave, og ind imellem følte det som om, at jeg selv skulle ud og opspore konflikterne. Det var simpelthen svært at få kollegerne til at slippe konflikterne. Men da jeg havde mæglet i et år eller to på skolen, var det som om, det havde spredt sig, at vi mæglere kan noget. Nu kommer det helt af sig selv, og det sker faktisk tit, at vi bliver opsøgt af elever, der gerne vil have mægling, uden at der har været en lærer ind over".

Bearbejdning af baglandet

Jeg spurgte Thomas, om han havde oplevet elever, som ikke ønskede at deltage i en mægling. Det svarede han ja til og uddybede sin tilgang til sådanne situationer: "Jeg fortæller, at det er et tilbud, og nogle gange prøver jeg at bearbejde baglandet lidt. Helt aktuelt har jeg haft en sag med to drenge, hvor den ene sagde, at den anden havde stjålet fra ham. Det betød, at de to drenge ikke kunne snakke sammen, og de går i samme klasse. Den ene dreng – ham, der blev beskyldt for at have stjålet – ville rigtig gerne deltage i en mægling. Den anden ville ikke. Jeg snakkede så med moderen til ham, der ikke ville, og hun snakkede med sin søn, som til sidst gik med til at deltage".

Thomas fortæller om resultatet af mæglingen: "Den endte faktisk med, at ham, der havde fået stjålet sin mobil, valgte at sige: 'Jeg ved ikke, om det var dig. Jeg stoler på, at det ikke var dig, når du siger det – så nu må vi prøve at starte forfra med vores venskab'. De har været bedste venner fra 0. klasse og op til 7. klasse, hvor det her skete.

Typiske konfliktyper

Jeg spurgte Thomas, hvilke konfliktyper han har mægleet i forhold til, og han sagde: "Oftentimes har det handlet om klikker – det vil sige sager, hvor nogle har været udelukket af en klike. Det er den typiske 'pigeconflikt': At en gruppe piger i en klasse eller på tværs af klasser har svært ved at få venskabet til at fungere. Nogle gange er det noget med, at hvis man er sammen med den ene, så svigter man den anden. Jeg har også haft en del topersonerskonflikter. Af og til har der været vold involveret – for eksempel hvis to er blevet uvenner, og den ene har slået den anden".

Lavere tolerancetærskel

Thomas fortæller videre om sagerne med vold: "Dengang jeg gik i skole, blev det ikke behandlet som voldssager, hvis der var elever, der havde slået på hinanden. Men der er jo sket noget i forhold til folks accept af vold. I dag er der forældre, som vælger at politianmelde sager, hvor deres børn er blevet slået i skolen af andre elever. Det sker især, hvis det handler om de store elever i udskolingen. Der har forældrene en meget lille accept, en meget lille tolerancetærskel". Thomas siger, at han som mægler ikke vil røre en sag, der er blevet politianmeldt.

Ifølge Thomas er der ofte sne involveret i voldssagerne: "Der er faktisk en del sager, hvor der har været sne involveret. På skolen sker det ofte, at en flok venner går ned på boldbanen, hvor det er tilladt at slås med sne. Der finder de et offer og overfalder vedkommende – og så tager det overhånd. Vedkommende bliver vasket. Der sparkes sne op på ham eller hende, og så bliver han eller hun måske sparket et par gange, og det udvikler sig til slagsmål".

Bisiddere og magtbalance

"Bruger du bisiddere, når du mægler, eller er det kun de direkte involverede parter, der deltager?", spurgte jeg Thomas. Han fortalte: "I typiske tomandskonflikter er det sjældent,

at jeg involverer andre end parterne i mæglingerne. Jeg har nogle gange gjort det, hvis der for eksempel har været stor aldersmæssig forskel på dem. Jeg kan godt finde på at spørge dén, som jeg vurderer som den svageste part, om han eller hun vil have en bisidder med. Det har noget med magtbalancen at gøre – hvis jeg tænker, at magtbalancen er meget ulige, så kan det være rart med bisiddere. Nogle gange er det også eleverne selv, der spørger, om de må have en med. Jeg synes faktisk, at det tit giver lidt mere dynamik, hvis der er bisiddere med".

Thomas uddyber, hvilken rolle bisidderne spiller i mæglingerne: "Hvis dialogen mellem konflikthaverne går i stå, så bruger jeg gerne bisidderne. Så spørger jeg om deres opfattelse af det, der er blevet sagt. Det kan godt give noget dynamik. Tit oplever jeg faktisk, at bisidderne egentlig synes, at 'hallo, selvom du er min ven, så synes jeg egentlig, du har opført dig rimeligt åndssvagt i denne konflikt', og det kan godt være en ahaoplevelse for konflikthaverne".

Bisidderne siger dog normalt ikke meget under mæglingerne, uddyber Thomas: "Jeg plejer at lave den aftale, at bisidderne er tavse bisiddere, men at jeg kan spørge dem om noget undervejs. Parterne i konflikten må også spørge deres bisiddere om noget, hvis de har brug for det".

En mægling bliver til

Jeg spurgte Thomas, hvordan det foregår, når han får en mæglingssag. Han forklarer: "Typisk vil jeg blive kontaktet af en kollega. Tit har konflikten stået på i et stykke tid, og læreren føler måske ikke, at han kan håndtere den, og at den fylder for meget i undervisningen. Så tager jeg som regel et formøde med parterne for at finde ud af, hvad det drejer sig om, og så aftaler jeg et tidspunkt, hvor vi kan mødes til en mægling. Det er altid i skoletiden. På vores skole er det acceptabelt, at man bliver væk fra undervisningen for at deltage i mægling". Han fortsætter: "Jeg finder et mødelokale et eller andet sted på skolen. Der mødes vi, og jeg fortæller, hvad mægling går ud på, hvis jeg ved, det er elever, der ikke har været med til mægling før. Og så går mæglingen i gang".

Meget skabelonagtigt

Jeg spørger Thomas, hvad de er for nogle ting, de taler om under mæglingerne, og han siger: "Det er faktisk meget skabelonagtigt. Jeg starter altid med at få afklaret fakta. Altså, hvad er det, der er sket? Det gør jeg ret meget ud af, fordi konflikthaverne tit langt hen ad vejen har den samme oplevelse af, hvad der er sket. Men det har påvirket dem forskelligt. Når jeg så synes, at vi har snakket fakta nok, så begynder jeg at spørge ind til, hvordan konflikten har påvirket dem – og det kan man jo snakke rigtig lang tid om. Behov er også meget "by the book", som jeg lærte det på mæglerkursen. Jeg skriver behovene op på tavlen eller på en flip-over, så de kan se det og føle ejerskab".

Når altid frem til en aftale

"Sker det ofte, at dine mæglinger resulterer i aftaler?", spørger jeg. Thomas svarer: "Jeg har faktisk aldrig prøvet at mægle i

en konflikt, hvor vi ikke er nået frem til en aftale. Nogle gange har vi haft flere mæglingssmøder, men vi er altid nået frem til en aftale. Nogle gange har parterne ikke kunnet overholde aftalen, og så har vi mødtes igen og er nået frem til en ny aftale. Jeg skriver ned for dem, hvad aftalen går ud på. Nogle gange skriver de aftalen under, andre gange er det med et håndslag. Nogle vil gerne have, at jeg skriver aftalen ren og mailer den til dem. Det er meget forskelligt. Jeg sørger altid for, at jeg har skrevet noget ned, for hvis jeg skal følge op efter 14 dage, kan jeg have svært ved at huske, hvad vi har aftalt". Thomas fortæller, at aftalerne ofte er lavpraktiske. Eksempelvis kan en aftale handle om, hvordan man taler om hinanden i en pige-gruppe, eller hvordan man håndterer konflikter på fodboldbanen i frikvarteret.

Baglandet inddrages

Thomas siger: "Jeg har erfaret, at selv om de to parter i konflikten er nået til enighed og har fået lavet en aftale, så er det tit, at folk i baglandet – for eksempel klassekammerater – opsøger den ene part og puster til ilden på den ene eller anden måde, hvis ikke de har fået at vide, at konflikten er bilagt. Derfor har jeg rigtig god erfaring med, at en del af aftalen er, at parterne sammen går tilbage til klasserne og fortæller, at de har lavet en aftale, som de gerne vil bede kammeraterne om at respektere. Men det kan være svært at stå foran kammeraterne. Derfor kan jeg tilbyde, at vi skriver noget ned, og at jeg så stiller mig ind i klassen og fortæller, at parterne har været til mægling hos mig, og at vi er nået frem til den og den aftale, så alle ved, at konflikten er bilagt, og at det skal respekteres".

Bagtalelse og vold

Thomas beretter om en konkret sag, hvor det blev aftalt, at parterne skulle fortælle deres bagland, at konflikten var løst: "Jeg har mæglet i en konflikt imellem en gruppe elever, som gik i samme klasse. En del af konflikten var, at én af drengene i klassen havde logget sig ind på én af pigernes Facebook-konto. Han havde set, at hun havde chattet med sin kæreste, som også gik i klassen, og at de havde bagtalt nogle af de andre. Det udviklede sig voldsomt. Pigen og kæresten blev passet op en aften, og de blev begge slået og spytet på. Inklusiv kæresteparret var seks elever involveret – og det fylder jo rigtig meget i en 8. klasse".

Thomas fortsætter: "Jeg blev bedt om at tage nogle møder med alle seks. Det gjorde jeg, og vi fik dels snakket om volden og også om, at det er ulovligt at bryde ind på andres Facebook-konti. Jeg vil tro, at vi har haft 5-6 møder over en periode på to måneder". Han uddyber: "Det er selvfølgelig svært at få alle med, når det er seks elever, og ved nogle af møderne manglede en enkelt".

Aftalen i sagen

Det hele mundende ud i, at de seks elever fik lavet en aftale, som blandt andet handlede om, hvordan man taler om hinanden. Thomas siger: "De havde meget svært ved at finde ud af, hvornår noget overhovedet er bagtalelse. Er det at

bagtale, at et kærestepar taler eller skriver sammen om nogle, som ikke er til stede? Det havde de vidt forskellige opfattelser af. Men de nåede frem til, at hvad et kærestepar snakker om eller skriver om, dét er sådan set noget, der er fortroligt. Det er ikke nødvendigvis bagtalelse. Men hvis venner taler om hinanden med en eller anden form for dårlig hensigt, så kan det godt være bagtalelse".

Thomas forklarer, at det også var en del af aftalen i sagen, at de seks skulle fortælle deres klassekammerater, at der var fundet en løsning på konflikten. Han uddyber: "Konflikten havde fyldt så meget i klassen, at de alle kunne se, at det gav god mening at fortælle klassekammeraterne om aftalen. Så vi holdt et klasse-møde sammen med klasselæreren, hvor de seks elever kom ind og fortalte, at de havde været til mægling. Jeg påtog mig en slags mødelederrolle og prøvede også at interviewe de andre i klassen om, hvordan det havde været at være på sidelinjen i denne her konflikt".

Konflikten blev lukket

Kort efter klasse-mødet var eleverne på lejrskole. Thomas siger: "Da de kom hjem, kunne de fortælle mig, at selve mæglingen havde været en kanonhård proces, men at de var rigtig glade for, at de havde investeret tid i det, for det havde været en god lejrskole, og det var det ikke blevet, hvis de havde haft konflikten med sig".

Han fortsætter: "Mig bekendt formåede vi at lukke konflikten. Jeg vil sige, at konflikten var lidt speciel, fordi den ene elev havde særlige problematikker. Han forlod skolen efter skoleåret. Han fik ikke lov at komme med på lejrskolen. Jeg kan være i tvivl, om det var gået lige så godt, hvis han var fortsat i klassen. Det var ham, der havde logget ind på pigens Facebook-konto. Han kunne slet ikke se, at han havde gjort noget forkert. Hun kunne bare have logget af. Han kunne ikke se, at han havde overskredet hendes intimsfære ved at sidde og læse hendes personlige chat".

Opbakning og lettelse

Afslutningsvis spørger jeg ind til, hvad det samlet set giver skolen at prioritere mægling som konfliktløsningsmetode. Thomas siger: "For min ledelse er det en stor lettelse, fordi de kan skubbe en masse ting videre. Ved forældrehenvendelser kan de sige: 'Det tager Thomas sig af – der foregår en mægling her på skolen'. Mine kollegaer giver også udtryk for, at det er en lettelse, fordi de kan bruge tiden på noget andet end at løse de store konflikter. Selvfølgelig skal der indimellem løses småkonflikter i klasserne, men de store konflikter, dem der virkelig fylder noget over tid, dem kan de sende videre".

Case 5: Drengen, der savnede kærlighed

- cirkelproces i Ungdomsbyen, København

Denne case beskriver en cirkelproces efter en voldsepisode mellem to unge. Interviewet, som danner baggrund for casen, er med Carl Plesner.

En vred ung mand

Tidligere var Carl Plesner det, man måske i dag vil betegne som en utilpasset ung. Han gik rundt og var meget vred og gav andre skylden for de problemer, han oplevede. Carl var på nippet til at blive "kunde" i butikken hos politiet, men det skete ikke, og han var aldrig fysisk voldelig imod andre – eller "ikke ret meget i hvert tilfælde", som han sagde, da jeg interviewede ham.

Carl kom på filmskolen og blev uddannet tonemester. På filmskolen brød tingene sammen for ham, og han kom efterfølgende til – hvad han selv oplevede som – en ny og dyb erkendelse: "Jeg er ansvarlig for mit eget liv, der kommer ikke nogen og redder mig".

Ikke-voldelig kommunikation

Efter sammenbruddet begyndte Carl at arbejde med Ikke-Voldelig Kommunikation (IVK), og det hjalp ham med at finde en bedre måde at være sammen med andre. Han fik anbefalet Marshall Rosenbergs bog om IVK og læste den med stor interesse. Han har siden fået træning i ikke-voldelig kommunikation i både Polen, Sverige, Norge og Danmark og har bl.a. været på kursus med Marshall Rosenberg i 2007. I dag er Carl certificeret træner i IVK.

Mægling og cirkelprocesser

Sin første erfaring med at mægle fik Carl i 2007/2008. Her begyndte han, når han selv var på vej hjem fra byen, at mægle imellem folk, der var ved at komme op og slås på Strøget i København.

Carl var med i den første gruppe, der blev uddannet som konfliktrådsmedglere, da Rigspolitiets konfliktrådsordning blev permanent den 1. januar 2010. Siden har han mæglet i 70-80 konfliktråd. Endvidere har han haft 40-50 mæglinger i andre sammenhænge i Danmark, blandt andet i organisationer, i kommunalt regi og i familier. En betydelig del af hans mæglinger har fundet sted i Ungdomsbyen, København, hvor han har været tilknyttet som underviser siden 2011.

I august 2010 deltog Carl i et kursus om genoprettende cirkler med Dominic Barter, der har arbejdet med konflikter i Rio de Janeiros slumkvarterer, de såkaldte favelaer. Det var en øjenåbner for ham: "Jeg fik udfoldet, hvordan jeg kunne bruge alt det, jeg havde lært om IVK og al den personlige erfaring, jeg havde med mig". Ifølge Carl har han lavet 6-8 genoprettende cirkler i Politiets konfliktråd og cirka 50 cirkler i andre regier, blandt andet med børn i Ungdomsbyen og på arbejdspladser.

Han har også mæglet og lavet genoprettende cirkler uden for Danmark. I øjeblikket er han med til at opbygge et konflikthåndteringscenter i Ukraine, der skal være med til at fremme genoprettende retfærdighed efter de nuværende uroligheder i landet.

Forskellige hændelsestyper

I konfliktrådet er det vidt forskellige sager, Carl har mæglet i: tyveri, nabosager, vold, hærværk, røveri etc. "I starten arbejdede jeg mest med nogle ting, der var lidt 'low scale'. Nu er det hovedsageligt mere alvorlige sager, jeg arbejder med: hvis folk har tunge psykiatriske diagnoser, hvis det har været meget voldsomt, det der har foregået, eller hvis det har været

CASE 5

over lang tid. Det er længe siden jeg eksempelvis har haft en almindelig indbrudssag". Samlet set er det vold i familien, Carl gætter på at have haft mest af.

I Ungdomsbyen har Carl lavet konflikthåndteringskurser for elever fra 4.-7. klasse. I kurserne arbejder de med mange forskellige konflikttyper, som børnene oplever i deres hverdag. Det er for eksempel konflikter om mobning og/eller vold.

Fællesskabet

Det er vigtigt for Carl at inddrage fællesskabet, når han forsøger at løse konflikter – for som han siger: "En konflikt er altid et resultat af spændinger i et fællesskab af mennesker, og dér, hvor gnisten springer på grund af spændingerne, er så nogle gange mellem to bestemte mennesker. Det er vigtigt for mig at inddrage fællesskabet, for hvis man ikke har fællesskabet med, så bliver det symptombehandling, hvilket er en af mine meget store sorger i forbindelse med konfliktrådet – at vi ikke i tilstrækkelig grad får fællesskabet med".

Inklusive mæglinger

Ifølge Carl er vold og krænkende adfærd altid et resultat af usunde relationer i sociale fællesskaber. Når han mægler, forsøger han derfor at inddrage alle de personer, som har haft betydning for konflikten og ikke blot de direkte involverede parter. Han fortæller: "Før en mægling spørger jeg ofte: hvem skal deltage, for at vi kan løse denne her konflikt? Det, jeg i virkeligheden mener, er: hvem skal deltage for at vi kan genoprette den værdighed og menneskelighed, der er ødelagt og gået tabt i det, der er sket?" Når Carl mægler i konfliktrådet, forsøger han at inddrage fællesskabet ved i høj grad at gøre brug af bisiddere. I den forbindelse fortæller han: "I min forståelse er en bisidder en ligeværdig person, så alle [både parterne og bisidderne] sidder i samme cirkel, når jeg laver konfliktråd".

Intet skarpt skel

Carls mæglinger minder meget om cirkelprocesser, og han betoner, at det er vanskeligt at trække et skarpt skel mellem, hvilke af hans processer, der er mæglinger, og hvilke, der er cirkelprocesser: "Det kan være vanskeligt at sige, nøjagtig hvornår der er tale om en cirkelproces. Alt det jeg laver handler om at genoprette værdighed i kølvandet på krænkende adfærd. Hvornår det krydser grænsen til en genoprettende cirkel, synes jeg er svært at sige og er for så vidt uvæsentligt".

Forberedelse før en cirkelproces

Carl opsummerer, hvordan det typisk foregår, når han laver en genoprettende cirkel: "Der kommer en og siger: 'Her er en konflikt, vil du ikke hjælpe os?' Jeg spørger: 'Hvad handler det om, og hvem skal jeg tale med for at vi kan få dem med, der skal med, for at vi kan løse det?'"

Så får han navne, telefonnumre og måske e-mailadresser: "Og jeg taler med dem alle og stiller fire genoprettende spørgsmål", forklarer Carl. Spørgsmålene er:

- 1) Hvad er det, du har oplevet?
- 2) Hvordan har du det med oplevelsen i dag?
- 3) Hvad fik dig til at handle, som du gjorde?
- 4) Hvordan kan du komme videre herfra på en måde, der er god for dig?

Ifølge Carl er disse spørgsmål et resultat af, hvad han har hørt, at parterne i konfliktråd gerne vil tale om, kombineret med inspiration fra forskellige andre genoprettende praksisser i udlandet. Carl siger, at han ofte lægger et femte spørgsmål ind:

- 5) Hvad skal der til for at forebygge at en lignende konflikt/krænkelse opstår igen?

I forhold til det femte spørgsmål uddyber han: "Det er et spørgsmål, der adresserer fællesskabet – det med at konflikter er resultater af spændinger i et fællesskab".

Carl betoner, at han først er klar til at invitere til møde, når han kan mærke noget inde i sig selv – når konflikten har berørt ham personligt.

Mødets indledning

Indledningsvis kan Carl godt lide at skrive de fire genoprettende spørgsmål op på en flipover, og tit også det femte: "Jeg siger, at det er mit forslag til, hvad vi skal snakke om. Jeg informerer også folk om, at hvis de begynder at udøve fysisk vold på hinanden, så ringer jeg til politiet. Og hvis de taler om fysisk krænkelse af børn, så går jeg også til politiet. Det er ikke regler, men information jeg giver til folk". Ud over det sætter han ingen restriktioner i forhold til deltagerens adfærd.

Undgå krænkelse

Nogle gange informerer Carl på forhånd om hvem i cirklen, der først får ordet. Ofte ønsker han at starte med den, som han skønner er i størst smerte. Andre gange er processen anderledes: "Nogle gange kaster jeg det ud i forum og spørger: hvem har lyst til at starte? Og så forhandler jeg om, hvem der skal starte. Nogle gange er der jo to, der gerne vil starte, eller endnu flere, og så medierer jeg mellem dem, indtil vi er enige om, hvem der starter". Carl fortsætter: "Det er så vigtigt at undgå krænkelse i rummet, så hvis jeg bestemmer, hvem der skal starte og der sidder en, der ikke bryder sig om det, så sker der det, jeg kalder en mikrokrænkelse, og dem kan der opstå mange af under en mægling, hvis man ikke er virkelig forsigtig".

For Carl er det helt afgørende, at processen ikke kommer til at forløbe som serielle monologer, hvor deltagerne ikke forholder sig til det, hinanden siger. Han ser dialog som afgørende for processens succes og forsøger aktivt at få deltagerne til at tage stilling til det, hinanden siger. Som han fortæller: "Hvis det er serielle monologer, så skiftes de bare til at sige noget ud i rummet, mens andre ikke siger noget. Det, der gør dialogen, er, om deltagerne hver især har udtrykt sig selv ærligt, og om de har lyttet til de andre med empati. Hvis det er tilfældet,

så kan de ikke undgå at være blevet bevæget og forandret. Forudsætningen for at serielle monologer bliver til dialog er, om parterne oplever tryghed, frivillighed og ligeværd, samt at de oplever sig fuldt ud accepteret, forstået og mødt med oprigtig medfølelse af mægleren”.

Fortælle, lytte og genfortælle

Carl bruger forskellige teknikker til at fremme dialog og kontakt mellem deltagerne – blandt andet at få dem til at genfortælle, hvad hinanden siger. Ofte henvender han sig til den person, der skal til at fortælle: ”Og så spørger jeg: Hvem vil du gerne have skal høre dig?”

Han spørger efterfølgende den udpegede person, om vedkommende er villig til at lytte og genfortælle. ”Nogle gange siger de nej, og så må man tage den derfra. Så kan jeg spørge: Hvem herinde er villig til at lytte? Af og til sker det, at der ikke er nogen, der kan eller vil fortælle tilbage – så gør jeg det. Eller hvis min koordinator er i rummet, kan jeg spørge: Er du villig til at fortælle tilbage? Jeg kan også spørge min medmægler – hvem som helst”.

Det sker også, at Carl beder alle i gruppen om at lytte, fortælle tilbage og efterfølgende sige en sætning om, hvordan de har det med det, de lige har hørt: ”Det er faktisk en super fed måde at gøre det på, for det er med til at annullere skyld og skam, og det er med til at stimulere en fælles ansvarsfølelse”.

Forskellige forløb

Cirkelprocesserne forløber forskelligt fra gang til gang, men implicerer ofte sekvenser a la følgende:

- 1) Person A fortæller.
- 2) Person B lytter og genfortæller, hvad han eller hun har hørt.
- 3) Carl spørger person A: ”Er du blevet hørt for det, du gerne vil høres for?”
- 4) Hvis svaret er ja, spørger Carl person B: ”Hvordan var det at høre det her? Har det forandret noget for dig at høre og lytte?”

Carl fortæller: ”Meget ofte svarer de ja til, at det har forandret noget for dem. Så kan man spørge: ”Okay, hvad har det forandret? De gange, hvor de ikke siger ja til det, er det ofte fordi, de selv mangler at blive hørt og forstået”.

Det er et gennemgående karakteristikum ved cirkelprocesserne, at alle, der har lyst, får mulighed for at komme til orde og blive lyttet til. Deltagerne kan altid melde pas, hvis de ikke ønsker at sige noget.

Et eksempel på en cirkelproces

Efter nogen betænkelse indvilger Carl i at gennemgå en konkret cirkelproces, som han har faciliteret. Betænkelsen skyldes, at han er nervøs for, at læseren vil se den konkrete proces som udtryk for, hvordan hans cirkelprocesser generelt forløber. Det skal derfor understreges, at der er individuelle forskelle mellem Carls cirkelprocesser, da samtlige processer er tilpasset deres specifikke kontekst.

Problemer under frokosten

Cirkelprocessen, som beskrives i det følgende, fandt sted i Ungdomsbyen en dag, hvor Carl skulle undervise en femte klasse i konflikthåndtering fra kl. 9-14. De første timer gik med at skabe et trygt rum, så børnene turde sige ting højt.

Carl siger: ”Der er en dreng i klassen, som ligesom i manges øjne er roden til alt ondt i klassen – i hvert tilfælde i lærernes øjne, og der er rigtig mange af børnene, der også mener det”. Efter frokost er der problemer: ”Vi kommer tilbage fra frokost, to lærere og jeg, og så er der knas. Drengen har lavet rod i det. Der er nogle, der græder, og der er virkelig dårlig stemning omkring de her børn”.

En mindre cirkel

Carl spørger børnene, om de er villige til at tale om det, der er sket, men der er ikke nogen, der tør. Så henvender han sig til drengen og siger: ”Jeg har hørt, at der er flere her i klassen, der synes, at du nogle gange gør noget, som de har det skidt med. Er det rigtigt, og er det ok, at jeg spørger?” Drengen siger, at det er ok. Han sidder og kikker ned i jorden.

Så fortæller drengen, at en anden dreng fra klassen havde sagt noget grimt til ham. Han var blevet rigtig sur og havde sagt, at han skulle holde op med at sige de grimme ting. Da drengen fortsatte, overfaldt han ham: han slog ham, skubbede ham så han faldt, og sparkede ham i ryggen mens han lå ned. Det var ret voldsomt.

Carl fortæller: ”Så spurgte jeg børnene: Er I villige til at tale om det her? Og jeg spurgte drengen: Er du villig til at tale om det? Og så bad jeg folk om at lave en tommelfinger op eller ned”. Det var kun en tredjedel af børnene, der var villige til at tale om det, der var sket. De andre havde ikke lyst til at være med og udtrykte bekymring for, at det ville blive værre ved at tale om det, fordi folk ville tale grimt om hinanden. Carl lovede: ”Jeg vil gøre alt for at undgå, at der bliver talt grimt om nogen – hvis I oplever, at der bliver talt grimt om nogen, vil I så ikke sige det med det samme?” Det gik børnene med til.

Efterfølgende lavede Carl en mindre cirkel med den tredjedel af børnene, der var villige til at snakke. De andre elever og lærerne satte sig over til siden og fik at vide, at de kunne blande sig når som helst, hvis de oplevede noget, der ikke var rart.

Behovsordene

”Jeg tager behovsordene og deler dem ud på gulvet – de behovsord som Marshall Rosenberg refererer til i bogen *Ikkevoldelig kommunikation*. Der er cirka 60 stykker i mit sæt. Jeg spørger drengen: ’Hvad skete der for dig? Hvad fik dig til at handle, som du gjorde?’ Det er det tredje af de genoprettende spørgsmål – så jeg hoppede direkte op til det tredje spørgsmål. Drengen kunne ikke rigtig svare og sagde, at han bare var sur og tosset. Jeg spørger: ’Vil du nævne nogle behov, som var uopfyldt for dig, og som fik dig til at handle, som du gjorde?’ Det kunne han ikke svare på”.

CASE 5

Carl fortsætter: "Så spurgte jeg ham, der blev slået: 'Har du lyst til at fortælle om, hvordan det var for dig?' Og han siger bare: 'Ikke godt'". Drengen, der blev slået, har ikke lyst til at uddybe. Så spørger Carl ham, om han har et forslag til, hvordan de kan komme videre, og drengen siger: "Ja, jeg vil gerne forstå ham, der gjorde det, for han gør det så tit".

Carl fortæller: "Jeg spørger alle børnene i cirklen: 'Vil I gætte på, hvilke behov han søger opfyldt?' Og de kikker undrende og siger: 'Jo, men det ved vi jo ikke noget om'. 'Nej', siger jeg, 'men I kan bare gætte, og så kan vi spørge drengen, om vi har forstået ham'. Det vil de godt prøve, og det er også ok for drengen".

Børnene tager en masse behovsord. Carl forklarer: "Lidt under halvdelen rammer. De rigtige ord lægger vi nedenfor hans stol, og han sidder og bløder lidt op. Og de andre børn sidder og er oprigtigt nysgerrige på, hvordan det er med ham".

Kærlighed, beskyttelse og venskab

Carl fortæller: "Og så spørger jeg ham: 'Kan du ikke nævne de tre vigtigste behov, der var uopfyldte for dig og som gør, at du nogle gange gør som du gjorde her: du sparkede en i ryggen, der lå på jorden'. Det vil drengen godt. Han vælger behovsordene "kærlighed", "beskyttelse" og "venskab".

Drengen siger: "Det vigtigste i denne her klasse – det har jeg lært af de voksne – det er, at man skal beskytte sig selv. Og den bedste måde jeg kan beskytte mig selv på er ved at være sikker på, at det ikke er mig, der bliver ramt – den bedste måde at beskytte mig selv på er ved at være sikker på, at det er alle andre end mig, der bliver mobbet". Carl spørger: "Nå okay, så det med at du gør mange ting, som de andre synes er mobning, det handler faktisk om at beskytte dig selv?" "Ja", siger drengen, "for når det er dem, der bliver mobbet, så går jeg fri".

Det næste, der sker, er, at Carl beder drengen om at sige noget om det andet behovsord: "venskab". Drengen siger, at det hænger sammen med beskyttelse: "For når de andre bliver mobbet, så vil alle gerne være gode venner med mig, for når man er gode venner med mig, så bliver man ikke mobbet. Så er det os, der rotter os sammen og mobber nogle andre".

Endelig spørger Carl ind til det tredje behov: kærlighed. Drengen er først stille, men begynder så at græde og siger: "Det jeg savner allermost i mit liv, det er kærlighed". Og så sidder han stille et øjeblik og græder så de helt tunge tårer.

Genkendelse

Carl fortsætter: "Jeg siger til en af lærerne, som tydeligvis oplevede situationen usikker: 'Gå ud og hent noget papir, giv det til ham, og gå hen og sæt dig på din stol igen'". Det gør læreren, og drengen sidder og græder, og de andre børn begynder også at græde. Så forandrer det sig, fortæller Carl: "De begynder alle sammen at sidde og snakke om, hvordan de savner mere kærlighed i deres liv. De sidder og snakker om, hvordan de savner kærlighed i deres liv alle mulige steder fra". Derefter vender Carl tilbage til drengen, der blev sparket: "Og

jeg spørger: 'Hvordan er det for dig at sidde her? Nu taler vi jo slet ikke om det, der skete med dig'. Han kikker på mig og siger meget alvorligt: 'Men det her, Carl, det er meget mere vigtigt'. Og det er jeg jo sådan set enig med ham i. Og så sidder jeg også selv og tuder, for jeg kender jo godt det med at gå i femte klasse og savne mere kærlighed i mit liv. Og det siger jeg også til dem: 'Jeg havde det på samme måde; jeg er 25 år ældre end I er, og jeg savner også mere kærlighed i mit liv'".

Medmenneskeligheden

Carl reflekterer over det, der skete: "Det magiske, der sker, er i min forståelse, at vi alle sammen rører denne sfære af fælles medmenneskelighed. Nu har alle børnene fået genoprettet deres 'internetforbindelse', og alle sidder og fælder tårer i fællesskab om deres savn efter mere kærlighed. Og i det rum er der ikke længere den anden side af konflikten. Der er kun os tilbage. Alle os, der sidder her og savner mere kærlighed. Vi er gået fra, at der skete noget mellem de to drenge, til at vi rører ved hele fællesskabet og snakker om savnet efter kærlighed, og hvordan det savn efter kærlighed faktisk nogle gange bliver til krænkende handling".

Fællesansvaret

Carl siger: "Undervejs i processen sker det magiske: at alle dem, der var skeptiske og bange på sidelinjen rykker ind én efter én. Vi gør hele tiden cirklen større, og folk begynder selv at komme med bud på fremtiden. Der var en af drengene, en af dem, der havde kikket på, som sagde: 'Jeg kunne jo godt se, at han stod og sagde grimme ting. Hvis jeg havde trådt ind og havde prøvet at stoppe ham, så var det her jo nok ikke sket'". Ifølge Carl er det en kæmpe læring: "Det er der, hvor vi rører ved fællesansvaret for den situation, hvori kränkelsen opstod".

Tiden går, og børnene skal med bussen. Carl fortæller: "Jeg spørger dem, hvordan det har været. Jeg spørger: 'Hvilke behov er opfyldt for Jer ved, at vi sad og talte sådan her med hinanden?' Og så beder jeg dem tage nogle behovsord igen. Flere af dem vælger kærlighed".

Case 6: Ballademagerne

- stormøde i landsbyen

Denne case indeholder et eksempel på et stormøde i en landsby. Stormødet blev arrangeret, fordi en stor gruppe unge drenge lavede ballade og hærværk i lokalområdet. Interviewet, som danner baggrund for casen, er med Eva Kofoed.

SSP-konsulent

Eva er SSP-konsulent i Egedal Kommune. Da jeg interviewede hende, fortalte hun, at hun forud for sin nuværende ansættelse var lærer på en skole i Hillerød Kommune i 17 år, og at hun i en lang årrække var SSP-koordinator på skolen. Men så skete der noget: "For to år siden, læste jeg en annonce om, at Egedal skulle bruge en SSP-konsulent. Jeg har altid været glad for at være skolelærer, og jeg plejede faktisk aldrig at læse jobannoncer, men det gjorde jeg altså den dag, og jeg kunne se, at jobbet var lige mig. Så sendte jeg en ansøgning. Jeg var til samtale blandt rigtig mange. Derefter var jeg til samtale én gang til, og så fik jeg jobbet".

Uddannet mægler

Da Eva arbejdede som lærer blev hun uddannet konfliktmægler: "I Hillerød havde man et koncept med, at der skulle være en ungemægler på hver skole, og eftersom jeg var SSP-koordinator på en stor skole, var det oplagt, at jeg blev ungemægler". I 2008 tog hun Center for Konfliktløsning Ungemægleruddannelse, og i 2010 fik hun også centerets kursus "Konfliktløsning i grupper". Eva betoner, at SSP i Hillerød havde et stærkt mæglernetværk: "Vi holdt møde hver anden måned, selv om der ikke var specielt mange mæglinger. Det med at diskutere og vende tingene var rigtig godt".

"Personligt har jeg faktisk ikke haft så mange mæglinger", uddyber hun. I Hillerød mæglede Eva omkring en håndfuld sager blandt unge, og hun siger, at hun har haft 4-5 mæglinger som SSP-konsulent i Egedal: "Så det er jo ikke meget. Der skal gøres noget mere. Det skal der altså! Det handler selvfølgelig om at profilere sig. Det står på forskellige hjemmesider, at vi

tilbyder mægling i SSP i Egedal, og jeg siger det også til SSP-kontaktlærerne på skolerne. Så det skal nok komme, det håber jeg i hvert tilfælde. Det er jo noget med at få succes de steder, hvor vi mægler – og så håbe på, at det går fra mund til mund, at mægling er en god idé".

Konflikt som ejendom

Eva siger, at mægling fylder meget i hendes bevidsthed: "Det første jeg tænker på, når jeg hører om en konflikt, det er mægling. Det er vigtigt, at konflikten kommer tilbage til dem, der ejer den, så vi ikke som SSP bare går rundt og forsøger at rette op og ordne ting. Det er ikke sådan, det skal fungere, tænker jeg. I stedet for at sige: 'Så må vi jo have fat i politiet', eller 'Du kan jo altid politianmelde det eller skrive en underretning', så er mægling det første jeg tænker på". Eva fortæller desuden, at grunden til, der blev lavet et stormøde i den sag, som vi nu kommer til, var "fordi jeg synes, at konflikten skal tilbage til dem, der ejer den".

Ballade i landsbyen

Stormødet fandt sted i en landsby i Egedal Kommune. Eva beretter om baggrunden: "Ude i den her landsby er der en stor skole, og den er tresporet. Og ved siden af, ikke langt fra skolen, er der en ungdomsklub. Der var en masse knægte, der løb rundt i byen og lavede ballade: det var 16-17 knægte. Det var bl.a. noget med at lægge ting på vejen og vente på, at der kom en bil og kørte over dem – det kunne for eksempel være en gammel cykel. Der er også et ældreboligområde, hvor de løb og ringede på dørene og lavede ballade og kastede rådne æbler på vinduerne. Desuden var der hærværk på skolen – og i børnehaven var der glasskår og skodder i sandkassen efter ubudne gæster".

Mødeindbydelsen

"Min første tanke er, at når sådan noget sker i et lille lokalsamfund, hvor alle stort set kender alle, så kan man lige så godt stå sammen og komme til bunds i det, der er sket", siger Eva.

Eva foreslog, at der skulle laves et stormøde. Afdelingslederen i ungdomsklubben og SSP-læreren på skolen bakkede op om idéen og var meget aktive i at få mødet arrangeret: "De to fik sammen kortlagt, hvem der lavede balladen. Efter et stykke tid fik de lavet en liste med 16-17 knægte fra 14 til 17 år. De var enige om, at det var dem, det handlede om".

Afdelingslederen i Ungdomsklubben talte med drengene enkeltvis og gav dem en indbydelse til mødet. Eva fortæller: "Han gav dem brevet med hjem. Siden har jeg spurgt ham: 'Hvordan kunne du være sikker på, at brevene nåede hjem?' Det var han bare. Han havde tillid til ungerne. Nøjagtig hvad der stod i brevet, ved jeg faktisk ikke. Der stod selvfølgelig, at SSP var inde over, og jeg vil også tro, at der stod, at der kom en betjent til mødet. Jeg har ikke set brevet, og afdelingslederen kunne ikke finde det, da jeg for nylig spurgte ham om det".

Stormødet

Mødet fandt sted i salen i kulturhuset, der ligger nær skolen. "Drengene kom alle sammen. Men der var én, der kom uden forældre. Jeg ved ikke hvorfor", siger Eva. Ud over drengene og deres forældre deltog Eva, en anden SSP-konsulent fra Egedal Kommune, SSP-læreren fra skolen, en betjent, en talskvinde fra ældreboligerne, bestyreren af sportshallen og lederen af børnehaven.

Eva forklarer, hvordan mødet begyndte: "Når de kom, så skilte vi dem ad: forældrene for sig og knægtene for sig. Knægtene var så oppe i et andet mødelokale sammen med betjenten og min kollega. Forældrene var sammen med SSP-læreren fra skolen, klubafdelingslederen og så mig. Begge steder lagde vi ud med at sige, at der måtte ske ændringer i knægtenes adfærd, for der var klager rundt omkring. Det var en dårlig glidebane de var på vej ud ad. Vi sagde også, at vi var klar over, at nogle af drengene lavede mere end andre – men at de alle sammen var inde over på den ene eller anden måde".

Samtalen med forældrene

Eva fortæller mere om samtalen med forældrene: "Afdelingslederen i ungdomsklubben oplistede den ballade, der var rundt omkring i byen. Det blev også nævnt, at nogle af de unge røg hash. En del forældre var ganske overraskede. Andre sagde: 'Jamen, sådan har det altid været her'".

Eva fortsætter: "Blandt forældrene var der nogle, der straks gik til angreb på afdelingslederen i klubben: 'Jamen, hvorfor gør I ikke noget?' Andre forældre tog ham i forsvar og sagde: 'Nej, nu må I fandeme stoppe, det her er ikke klubbens ansvar'. Det var faktisk også vores pointe: at nu måtte forældrene komme ind i kampen og ikke bare lade stå til". Ifølge Eva var det alt i alt en god dialog, men også med en lidt hård tone.

Samtalen med drengene

Efter mødet fik Eva at vide, at samtalen med drengene havde haft en anden karakter end samtalen med forældrene: "Den var sådan lidt mere lovmæssig – den handlede om, hvad man må, og hvad man ikke må, og at man kan få en bøde for dit og dat". Nogle af drengene benægtede, at de havde lavet noget, men de lyttede. "Jeg er ikke sikker på, at der var så meget dialog. Det var sådan mere: hvad har I gang i, er I klar over at...?", siger Eva.

Den ældre kvinde

Efter omkring en time kom drengene ind i salen, hvor forældrene havde holdt deres indledende møde. Eva siger: "Vi anbefalede dem at sidde i nærheden af deres egen far eller mor". Gæsterne fra lokalsamfundet, som havde fået "taletid", blev også inviteret ind.

Den ældre talskvinde fra ældreboligerne fik ordet, fortæller Eva: "Hun rejste sig op, og hun havde – vil jeg tro – 30 stykker papir i hånden. Jeg tænkte 'Åh shit, hun skal stå og læse op, det kommer til at tage hele aftenen'. Men hun startede simpelthen med at fortælle, og det var rigtig godt! Og jeg er ikke engang sikker på, at hun overhovedet brugte de her papirer. Hun begyndte med at sige, at hun var nervøs for at komme til mødet. Så fortalte hun, hvordan det havde været at flytte til området, efter hun havde mistet sin mand. Hun fortalte om den utryghed, man som ældre kan have, når man ikke kender nogen, og hvor bange man kan blive, når der er nogen, der ringer på dørklokken eller kaster med rådne æbler på ens vindue. Og det var fantastisk! Drengene sad og kikkede ned i jorden, og var næsten ved at... Det trak tænder ud. Det gjorde virkelig, at drengene fandt ud af, at det ikke var smart, det de løb og lavede".

Børnehavederen og haldamen

Eva fortsætter: "Og så kom lederen af børnehaven. Hun fortalte det her med skodder i sandkassen og knuste flasker, og at personalet skulle bruge tid på at rydde op mandag morgen. Hun spurgte, om de havde tænkt på, at nogle af deres små søskende kunne træde på et glasskår – sådan forsøgte hun at appellere til dem, og det var ganske udmærket. Derefter talte haldamen. Hun følte sig utryg og var træt af at skulle reparere ting og sager. Og hvad der ikke blev brugt af penge på reparationerne! Det var også et problem, at hun skulle gøre rent i forhallen, hvor de unge sad og røg". Drengene sagde ikke noget under det fælles møde: "De virkede brødbetyngede – måske også fordi alle forældrene sad der". Eva forklarer, at arrangørerne af mødet sluttede af med at takke folk for, at de var mødt op: "Vi sagde, at vi syntes, at der var kommet nogle gode ting frem i lyset, og også at alle var velkomne til at kontakte SSP, hvis de havde spørgsmål eller brug for hjælp, for eksempel til stop af et hashmisbrug".

Mindre ballade

Jeg spurgte Eva, hvordan det er gået drengene siden mødet. Hun sagde: "Jeg har faktisk været ude og tale med afdelingslederen i klubben om det, fordi jeg tænkte, at du ville

stille det spørgsmål. Han sagde, at mødet lagde en dæmper på balladen i landsbyen. Men han fortalte også, at to af knægtene er blevet taget for indbrud efterfølgende. Og én er rigtig langt ude i et hashmisbrug. Der er også én, der er blevet taget for biltyveri og én, hvor der stadigvæk er bekymringer fra skolen. Men han mente, at cirka 12 af drengene havde rettet sig. Hvordan de så skejer ud derhjemme, det ved vi ikke. Men der er i hvert tilfælde ikke så meget ballade i byen længere”.

Case 7: Facebook og Ludermarie

- SSP-forumteater i Horsens

Denne case indeholder et eksempel på, hvordan forumteater kan bruges til at arbejde med konflikter i gruppe. Interviewet, som danner baggrund for casen, er med Lene Maagaard.

En lus mellem to negle

Da jeg interviewede Lene, fortalte hun, at hun allerede tidligt i livet fik erfaring med at mægle: "Mine forældre havde et socialpædagogisk opholdssted, hvor jeg boede, og dér har jeg engang imellem mæglet mellem de unge og mine forældre. På den ene side var jeg gode venner med de unge, der boede der, og på den anden side har jeg også haft nogle forældre, der havde konflikter med de unge. Jeg har tit stået som en lus mellem to negle. Så allerede dér startede jeg med at mægle".

Mægling i Street Team

Lene læste til pædagog på Gedved Statsseminarium og blev senere, i 2009, ansat ved Street Team, SSP Horsens, som er et kriminalitetsforebyggende og opsøgende beredskab på gadeplan. Lene fortæller, at mægling er en del af teamets hverdag: "Hvis vi går ude på gaden og der er en konflikt, så mægler vi. Eller vi mægler, hvis vi bliver kaldt ud på en skole, hvor der er flere unge, der er uvenner over et eller andet, for eksempel noget, der har kørt på Facebook".

I 2011 blev Lene uddannet som ungemægler ved Center for Konfliktløsning: "Efter jeg har været ved Center for Konfliktløsning, har jeg fået endnu flere redskaber og er måske også blevet bekræftet i, at nogle af de ting, jeg har gjort i forvejen, kan bruges".

Hun skønner, at hun har mæglet mindst 100 gange og uddyber: "Det har hovedsageligt været i forhold til ungdomsproblemer. Det kan være, at en har bagtalt en anden, spredt et rygte, eller taget et billede og lagt det ud på nettet. Det er rigtig tit noget med det sociale og mobning. Der har også været nogle

voldsepisoder i ungdomsregi. Det har hovedsageligt været mellem drenge, der har været oppe og slås".

Mæglinger mellem to parter

Lene siger: "Det betyder rigtig meget, at de er enige om, at de skal mødes, så de ikke føler, at det er noget, der bliver trukket ned over hovedet på dem. Så jeg snakker med begge parter, og hvis det er mindreårige, så skal jeg selvfølgelig også informere forældrene om, at jeg kommer og snakker med dem. Vi plejer at mødes på et neutralt sted, som regel her på mit kontor. Inden vi starter op, oplyser jeg dem om, at jeg ikke holder med nogen. Jeg er neutral".

Under mæglingerne fungerer Lene ofte som et "talerør" fra den ene til den anden. Hun forklarer: "Når den ene fortæller sin historie eller sin version af det, der er sket, så siger jeg: 'Casper, du kan høre, at Søren siger, at...'. Så fortæller jeg, hvad det er, han lige har sagt, med mine ord. Og så spørger jeg: 'Hvad siger du til det? Hvad er din side af historien?' Så fortæller han sin side af historien, og nogle gange får de øjenkontakt. Men langt de fleste gange, hvis det har været rigtig konfronterende – hvis der for eksempel har været vold involveret – så kikker de ikke særlig meget på hinanden. Så føler jeg meget, at de taler til mig, og så sender jeg beskeden videre".

Når der er flere med

Lene forklarer: "Hvis en af parterne siger: 'Må jeg godt have min veninde med?' Så siger jeg som regel: 'Det må du gerne'. Men så forklarer jeg også veninden, hvad hendes rolle er, inden vi går i gang med mæglingen. Hun må ikke afbryde, og hun må ikke komme med kommentarer. Hun må kun sige noget, når

CASE 7

det er mig, der siger: 'Nu må du gerne snakke'. Så det er mig, der bestemmer, hvornår hun bliver draget ind i samtalen".

Nogle gange laver Lene gruppemæglinger, hvis der er en konflikt mellem flere personer. Men det er ikke uproblematisk: "Jo flere, der kommer ind i lokalet, jo sværere bliver det også at styre, specielt med unge". Derfor mægler Lene også af og til sammen en kollega: "Hvis vi er der begge to, så er der én, der er hovedmægleren, som styrer det. Hvis det er mig, der er hovedmægleren, så inviterer jeg min kollega ind for at høre, om hun også har noget at spørge om. Det gør, at de unge ikke er i tvivl om, hvem der styrer processen".

Lene siger: "Med de unge oplever vi rigtig tit, at der er to hovedpersoner, der starter en eller anden konflikt. De har noget sammen, og så får de nogle 'backing groups'. Lige pludselig er der to store grupper af unge, der bliver uvenner. Til sidst kan de slet ikke finde hoved og hale i, hvad det egentlig var, det startede ud med. Vi prøver at finde ind til kernen af konflikten i mæglingen. Vores erfaring er, at det er en rigtig god idé, at vi i starten af mæglingen siger, at det kun er de to hovedpersoner, der må snakke". Senere i mæglingsprocessen kan de øvrige personer blive inddraget, forklarer hun.

Forumteater

Mægling er ikke den eneste metode, Street Team bruger til at arbejde med konflikter blandt unge. De anvender også forumteater, som er en teaterform, Lene har arbejdet med i mange år: "Min interesse for forumteater startede, da jeg gik på pædagogseminariet. Jeg havde drama som 'linjefag' – tror jeg det hed på det tidspunkt. Jeg havde en dramalærer, som brugte forumteater rigtig meget på forskellige skoler. Han havde shanghaiet tre-fire skuespillere fra seminariet, som var med rundt og spille. Det var meget lærerigt at starte ud med selv at være med som skuespiller, for som skuespiller skal du ikke bekymre dig så meget om metoden – du skal bare agere og reagere på det, som publikum kommer med".

Fik frie hænder

Lene har løbende været på kurser i forumteater, blandt andet ved konsulentfirmaet ACT! og Dacapo Teatret. Da Lene blev ansat ved SSP fortalte hun om teaterformen: "Jeg kunne se, at det var en meget nyttig måde at komme ud på skolerne og arbejde med ungdomsproblemer. Og så fik jeg frie hænder til at sætte det i gang. Jeg fik et samarbejde op at køre med Horsens Amatørteater, som syntes, at det var et rigtig spændende projekt. Jeg fandt nogle skuespillere, som gerne ville være med, og så gik vi egentlig bare i gang med at øve nogle stykker, som jeg havde skrevet. For det går nemlig ud på, at vi kommer ud på skolerne, og så viser vi et stykke, som er ret kort – en 5-6 minutter – som handler om en eller anden konfliktsituation".

Jokerens rolle

Når gruppen tager ud og laver forumteater, er Lene "joker", det vil sige spilleleder. Spillelederens rolle er at få publikum til at reflektere over og arbejde med den konfliktsituation, som stykket handler om. Lene uddyber: "Jokeren har en dialog med

publikum, så de rigtig får snakket de forskellige roller i stykket igennem, og får reflekteret over, hvorfor de gør, som de gør".

Stop-metoden

Under processen bruger jokeren forskellige metoder til at få publikum til at gå i dybden med konflikten. Lene siger: "De kan se stykket flere gange, og så bruger vi noget, der hedder 'stop-metoden', hvor de kan sige 'stop' og få lov til at lave om på forløbet. De kan komme med forslag til, hvad skuespillerne skal gøre for at løse konflikten. Og så skal skuespillerne improvisere de løsningsforslag frem, som publikum giver dem. Nogle gange stopper de slet ikke stykket, og så skal vi ind og snakke: 'Nå, så I synes, at det er okay, det der sker her?' Så skal vi måske lige se stykket én gang til, og så er der nogle, der siger stop". Lene uddyber: "Og det er jo ikke os, der bestemmer. Vi kan prøve at guide dem og lede dem i den retning, hvor vi tænker, de skal have fat. Men nogle gange tager de fat et helt andet sted, og så skal man bare acceptere det og sige: 'Jamen, det er det, der er vigtigt for denne her gruppe'".

At åbne hovedet

Lene fortsætter med at fortælle om metoderne i forumteater: "Jeg kan også gå ind og stoppe stykket og sige 'frys'. Så kan jeg spørge publikum: 'Hvad er der egentlig galt med hende lige nu? Hvad har hun behov for?' – og så kommer der nogle bud på det. Vi har også nogle andre metoder, hvor vi leger, at vi 'åbner hovedet' på rollerne, og hvor jeg siger: 'Hvad tænker hun lige nu?' Så skal publikum komme med input: 'Jamen hun er pissesur lige nu!' Så siger skuespilleren: 'Fuck, jeg er bare pissesur lige nu!' Der kommer en masse følelser".

Den onde, den gode og Go' Morgen Danmark

Lene fortæller: "Som joker kan jeg også spørge: 'Jamen er hun så den onde?' Og så kan jeg gå ind og sige: 'Nu siger vi, at det er 1 her og 10 her. En 1'er, det er den onde, og 10 er den gode. Hvor skal hende her så stå henne, og hvem er den gode af de fire her?'" Det er, ifølge Lene, endnu en måde, at få publikum til at reflektere på.

Interview er et andet redskab. Lene forklarer, at hun nogle gange siger: "Nu leger vi lige, at vi er i Go' Morgen Danmark, og du får den her mikrofon. Hvad vil du gerne spørge hende om?" Hun uddyber: "Så får de dykket ned i, hvorfor hun gør, som hun gør. Når vi så sætter stykket i gang igen, har de en ny viden, og så ved de måske lidt bedre, hvad der kunne være en god løsning på konflikten".

Forskellige stykker

Lene fortæller, at Street Team hovedsageligt laver forumteater i 7.-8. klasser, men at de har lavet forumteater for elever helt ned til 4. klassetrin.

Når de kommer ud på en skole, kan det være fordi, der er en konflikt i klassen. Andre gange er det blot fordi, en lærer gerne vil have et bestemt emne op og vende i klassen på en ny måde. Kernen i Street Teams repertoire er fem stykker, som kan ses på YouTube. De hedder.

1. Facebook og Ludermarie
2. Festbilleder på Facebook
3. Fra 12-16
4. Slikposen og stikkeren
5. Stankelben får hashvenner

Lene fortæller: "Vi kan også lave et specialtieset stykke, hvis en lærer ringer og siger: 'Vi har altså så meget bøvl med for eksempel tyveri i klassen'. Så laver vi en historie, som lidt ligner det, der måske er sket, men ikke helt. Vi øver det, og så kommer vi ud med stykket, så de faktisk kommer til at se noget, der minder meget om noget, de har oplevet".

En falsk profil

Et konkret eksempel: "Der var en skole, som kontaktede os og sagde, at der havde været nogle problemer omkring et kærestepar, der havde slået op. Drengen havde lavet en falsk Facebook-profil og havde lagt billeder ud af pigen uden tøj på. Det var nogle billeder, han havde modtaget dengang, de var kærester. Nogle af hans venner syntes, det kunne være sjovt at lægge de her billeder ud på nettet, og de gav hende også et øgenavn, som de skrev i denne her profil. Og så delte de kodeordet med resten af klassen, så de alle kunne gå ind og skrive som om, de var hende. Alle vidste jo, hvem det var. Det var en forfærdelig situation for denne her pige".

Da det skete, gik eleverne i 7'ende klasse, og SSP blev kontaktet. Et år senere blev SSP kontaktet igen: "Det var læreren, der kontaktede SSP igen og spurgte, om der ikke var noget andet, vi kunne gøre. Der var stadig nogle, der snakkede om det, der var sket, og det var rigtig hårdt for denne her pige at gå i klassen. Så foreslog vi forumteater og sagde, at vi kunne lave historien om, så den ikke blev helt ligesådan. Og det sagde hun så var okay".

Ludermarie

"Så kom vi hen på skolen med det her stykke. De havde masser af løsningsforslag; de vidste lige præcis, hvad det her handlede om" – siger Lene.

Hun fortæller følgende om teaterstykket: "Det handler så om en dreng, som har været kæreste med en pige. Hun slår op, og han bliver jaloux. Der er ikke nogen, der skal slå op med ham. Så laver han en Facebook-profil, hvor han kalder hende 'Ludermarie'. Han lægger nøgenbiller af hende ud og skriver hendes telefonnummer – så dér har vi så taget den lidt længere ud end det, der egentlig skete, og sagt, at han faktisk prostituerer hende. Han skriver i teksten: 'Jeg er så og så gammel, og jeg gør det for 250 kroner i timen, og jeg kan godt lide gamle mænd' – sådan noget rigtig klamt".

Martin

Lene fortæller videre: "Så kommer der en anden scene, hvor pigen sidder derhjemme og skriver sammen med en fyr, der hedder Martin. Men han findes ikke rigtig – det er igen en falsk profil, hvor ekskæresten skriver som den her fyr. Hun skriver med Martin og er ved at blive forelsket i ham. Og de begynder

at snakke om, at de skal mødes. Og så har ekskæresten delt kodeordet til 'Martin-profilen' ud til pigerne i klassen, og pigerne de ved jo godt, hvem det er, de skriver med. De sidder og skriver til hende om aftenen og spørger: 'Skal vi mødes nede ved Netto?' Og så sidder de og snakker: 'Fedt, så optager vi hende på video, og så står hun bare der helt alene, og så kommer der slet ikke nogen'. De hader hende virkelig. Der kører virkelig hetz på hende".

Det er jo mig

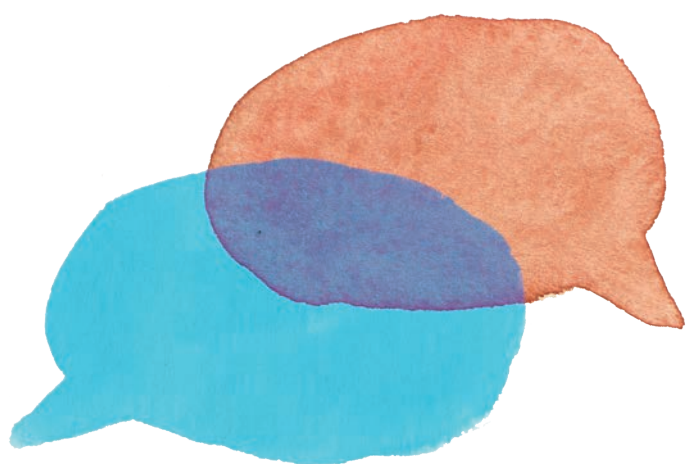
Historien fortsætter: "En aften sidder pigen og skriver sammen med Martin, og han siger, at han vil mødes med hende. Pludselig begynder hendes telefon at ringe... Det er så nogle mænd, der ringer til hende og siger: 'Jeg har set dine billeder, er det dig, der er Ludermarie?' De siger en masse klamme ting til hende. I starten siger hun: 'Nej, du har fået forkert nummer...' Men efter at hun har fået et par opringninger omkring det samme, går hun ind og leder efter Ludermarie på Facebook. Hun logger ind på sin egen profil og søger efter 'Ludermarie' oppe i søgefeltet. Så finder hun de her billeder. Det er der, historien ender. Hun falder helt sammen på gulvet og begynder at græde og siger: 'Det er jo billeder af mig, hvem har lagt dem der?'"

Reaktionen i klassen

Lene fortæller, hvordan klassen reagerede, da de arbejdede med stykket: "Der var rigtig mange af dem, som følelsesmæssigt ikke havde fundet ud af, hvor hårdt det var for pigen. Det havde de brug for at se. Og der var flere af pigerne, hvor jeg kunne se, at det var noget, der virkelig berørte dem. De begyndte at sidde og få vand i øjnene og blive helt røde i ansigtet".

Lene fortæller, at eleverne lærte noget af det: "Vi lavede en evaluering, hvor de fik lov til at udfylde nogle skemaer bagefter, og dem har jeg stadigvæk. De skriver en helt masse om, hvad de har lært af det. Og vi fik feedback fra læreren. Læreren var simpelthen henne og takke os alle sammen og give hånd og sige, at det lige var det, de havde brug for. Nogle af pigerne i klassen havde været hårde hele året og havde sagt, at det var pigens egen skyld. De sagde, at hun bare kunne lade være med at få taget billeder uden tøj på, og at hun bare var en fucking luder. I forumteateret kunne de lige pludselig sidde og se, hvordan pigen oplevede det. De havde ikke siddet hjemme ved hende og set hende bryde sammen, fordi hun var udsat for det her. Men nu fik de lov til at se det. Selv om det ikke var den rigtige virkelighed, så blev det alligevel meget virkeligt for dem lige pludselig. De fik lov til at se denne her pige og se hende blive frustreret og ked af det. Og de så sig selv udefra – og så hvor lede de egentlig var".

"Hvad med pigen? Ved I, hvordan det har været for hende?" – spurgte jeg. Lene svarede: "Vi har ikke fået så mange tilbagemeldinger, andet end at det var godt – at det var en god oplevelse, og at de stoppede med at mobbe hende. Det vil altid være en del af hendes historie nu, at det her er sket for hende, men hun kunne stadigvæk være i klassen".

Afsluttende bemærkninger

Formålet med denne rapport har været at give et indblik i, hvordan genoprettende retfærdighed praktiseres i Danmark. Vi bruger bevidst ordet "indblik" og ikke eksempelvis "overblik", fordi vi er klar over, at der sandsynligvis findes former for genoprettende processer i Danmark, som vi ikke har fundet frem til gennem vores afdækning.

Det har været en udfordring i vores arbejde med rapporten, at der ikke er fuldstændig enighed om, hvad genoprettende retfærdighed er. På baggrund af dette faktum besluttede vi os for at indlede rapporten med en introduktion til genoprettende retfærdighed, hvor nogle af de mest centrale idéer inden for den såkaldte "restorative justice movement" præsenteres. Efter introduktionen beskrives den danske kontekst i forhold til genoprettende retfærdighed samt nærværende rapportens udarbejdelse og vidensbidrag.

Det er vores håb, at de syv cases i rapporten vil få læseren til at reflektere over, hvordan han eller hun selv arbejder med mægling eller andre former for genoprettende processer. Casene eksemplificerer, at krænkelser og konflikter håndteres på mange forskellige måder i Danmark. Diversiteten rejser selvfølgelig spørgsmålet om, hvordan krænkelser og konflikter **bør** håndteres. Hvilke praksisser er bedst i hvilke kontekster? Er genoprettende retfærdighed vejen frem? Er genoprettende retfærdighed at foretrække frem for straf? Sådanne vigtige normative spørgsmål har vi ikke diskuteret i rapporten.

Der er behov for mere viden – både om, hvordan genoprettende retfærdighed praktiseres i Danmark, og om fordele og ulemper ved forskellige typer af praksisser.

Litteratur

- Ammar, N.H. 2003. "Exploring Elements of Restorative Justice in the Islamic Legal System". I: Safty, A. (red.). *Value Leadership and Capacity Building*. Boca Raton: Universal Publishers.
- Armour, M.P. & Umbreit, M.S. 2011. "Restorative Justice and Juvenile Offenders". I: Springer, D.W. & Roberts, A.R. (red.). *Juvenile Justice and Delinquency*. Sudbury: Jones and Bartlett Publishers.
- Asmussen, I.H. 2014. *Fra Retsstat til Omsorgsstat: Om syndsforladelse i Konfliktråd*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Braitwaite, J. 1998. "Restorative Justice". I: Tonry, M. (red.). *The Handbook of Crime and Punishment*. Oxford: Oxford University Press.
- Chatterjee, J. & Elliot, L. 2003. "Restorative Policing in Canada: The Royal Canadian Mounted Police, Community Justice Forums, and the Youth Criminal Justice Act", *Police Practice and Research: An International Journal* 4(4), 347-359.
- Christie, N. 1977. "Conflicts as Property", *The British Journal of Criminology* 17(1), 1-15.
- Dalberg-Larsen, J. 2009. *Mægling, ret og samfund: perspektiver på mægling*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Daly, K. 2002. "Restorative Justice: The Real Story", *Punishment & Society* 4(1), 55-79.
- Daly, K. 2013. "The Punishment Debate in Restorative Justice". I: Simon, J. & Sparks, R. (red.). *The Sage Handbook of Restorative Justice*. Los Angeles: Sage Publications.
- Eglash, A. 1958. "Creative Restitution: A Broader Meaning for an Old Term", *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science* 48(6), 619-622.
- Eglash, A. 1959. "Creative Restitution: Its Roots in Psychiatry, Religion and Law", *British Journal of Delinquency* 10, 114-119.
- Gade, C.B.N. 2013. "Restorative Justice and the South African Truth and Reconciliation Process", *South African Journal of Philosophy* 32(1), 10-35.
- Groothues, C. 2012. "The Developing Character of Restorative Justice", *Resolution* 44, 22-23.
- Hammerich, E. & Frydensberg, K. 2012. *Konflikt og kontakt: om at forstå og håndtere konflikter*. 3. Udgave. København: Forlaget Hovedland.
- Heath-Thornton, D. 2009. "Restorative Justice". I: Wilson, J.K. (red.). *The Praeger Handbook of Victimology*. Santa Barbara: ABC-CLIO.
- Holtermann, J.v.H. 2009. *Everything You Always Wanted to Know about Restorative Justice* (*But were Afraid to Ask)*. Ph.d.-afhandling, Roskilde Universitet.
- Johnstone, J. 2008. "The Agendas of the Restorative Justice Movement". I: Miller, H.V. (red.). *Restorative Justice: From Theory to Practice*. Bringley: Emerald Group Publishing.
- Justitsministeriets udvalg om konfliktråd 2008. *Betænkning om Konfliktråd*. Betænkning nr. 1501. København: Justitsministeriet.
- Kühnert, S. 2014. *Mediation in Acholiland: The Relation Between Mediation and Traditional Mechanisms of Conflict Settlement*. Speciale, Aarhus Universitet.

-
- Leonhard, L. & Kenny, P. 2010. *Sustainable Justice and the Community*. Bingley: Emerald.
- Llewellyn, J.J. & Howse, R. 1999. *Restorative Justice – A Conceptual Framework*. Ottawa: Law Commission of Canada.
- Marshall, T.F. 1996. "The Evolution of Restorative Justice in Britain", *European Journal of Criminal Policy and Research* 4(4), 21-43.
- Nielsen, B.G. 2001. "Paradigmeskift – fra straffende til genoprettende ret: en canadisk højesteretsdom viser vej", *Juristen* 6, 205-216.
- Riskin, L.L. 1996. "Understanding Mediators' Orientations, Strategies, and Techniques: A Grid for the Perplexed", *Harvard Negotiation Law Review* 1(7), 7-52.
- Snare, A. 1999. "'Restorative Justice' – om genoprettende retfærdighed". I: *Grønland – på vej mod et nyt straffesystem?* Rapport fra NSfKs 41. forskningsseminar. Ilulissat, Grønland.
- Stickland, R.A. 2004. *Restorative Justice*. New York: Peter Lang Publishing.
- United Nations Office on Drugs and Crime 2006. *Handbook on Restorative Justice Programmes*. New York: United Nations.
- Van Ness, D.W. 1993. "New Wine and Old Wineskins: Four Challenges of Restorative Justice", *Criminal Law Forum* 4(2), 251-276.
- Van Ness, D.W. & Strong, K.H. 2010. *Restorative Justice: An Introduction to Restorative Justice*. 4th edition. New Jersey: LexisNexis.
- Vindeløv, V. 2004. *Konfliktmægling*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Weitekamp, E.G.M. 1999. "The History of Restorative Justice". I: Balzmore, G. & Walgrave, L. (red.). *Restorative Juvenile Justice: Repairing the Harm of Youth Crime*. New York: Criminal Justice Press.
- Zehr, H. 1985. "Retributive Justice, Restorative Justice", *New Perspectives on Crime and Justice* 4.
- Zehr, H. 2002. *The Little Book of Restorative Justice*. Intercourse, PA: Good Books.

1. Se for eksempel Van Ness 1993: 258; Llewellyn & Howse 1999: 4; Ammar 2003: 149; Chatterjee & Elliot 2003: 348; Heath-Thornton 2009: 228; Van Ness & Strong 2010: 21; Daly 2013: 358.
2. Se Gade 2013: 14.
3. Se eksempelvis Stickland 2004: 3; Johnstone 2008: 59; Leonhard & Kenny 2010: 99; Armour & Umbreit 2011: 392.
4. Det engelske udtryk "criminal justice" har ikke en god dansk oversættelse. Derfor vil jeg i det følgende bruge det engelske udtryk.
5. Albert Eglash skriver: "An auto thief can offer to wash the victim's car each Saturday for a month, or to Simonize it, or repair some mechanical difficulty. He can help the owner to understand the precautions he can take to prevent a recurrence of the theft by others. He may aid in the rehabilitation of other actual or potential offenders. Restitution has no limit. Reconciliation with the victim of an offense creates a healthy, giving relationship" (1958: 620).
6. Albert Eglash hævder, at gerningspersonen bør gå "en ekstra mil". Han forklarer: "In creative restitution, an offender, under appropriate supervision, is helped to find a way to make amends to those he has hurt, making good the damage or harm he has caused, and going a second mile whenever possible, e.g. by going beyond simple repair, by offering restitution despite punishment, or helping others like himself" (Eglash 1959: 117).
7. I nogle forbrydelser er skellet mellem hvem, der er forurettet og hvem, der er gerningsperson, ikke så skarpt. Eksempelvis har jeg mæglet i et konfliktråd i en voldssag, hvor forurettede også havde krænket gerningspersonen.
8. Nils Christie skriver: "The key element in a criminal proceeding is that the proceeding is converted from something between the concrete parties into a conflict between one of the parties and the state. So, in a modern criminal trial, two important things have happened. First, the parties are being represented. Secondly, the only party that is represented by the state, namely the victim, is so thoroughly represented that she or he for most of the proceedings is pushed completely out of the arena, reduced to the triggerer-off of the whole thing. She or he is a sort of double loser; first, vis-à-vis the offender, but secondly and often in a more crippling manner by being denied rights to full participation in what might have been one of the more important ritual encounters in life. The victim has lost the case to the state" (Christie 1977: 3).
9. Se Christie 1977: 10.
10. Nils Christie skriver: "Punishment, then, becomes that suffering which the judge found necessary to apply in addition to those unintended constructive sufferings the offender would go through in his restitutive actions vis-à-vis the victim. Maybe nothing could be done or nothing would be done. But neighbourhoods might find it intolerable that nothing happened" (1977: 10).
11. Ifølge Howard Zehr virker strafferetssystemet hverken for den forurettede eller for gerningspersonen. Han forklarer: "Victims find that they are mere footnotes in the process we call justice. If they are involved in their case at all, it will likely be as witnesses; if the state does not need them as witnesses, they will not be part of their own case. The offender has taken power from them and now, instead of returning power to them, the criminal law system also denies them power. For victims, then, the system just is not working. But it is not working for offenders either. It is not preventing offenders from committing crimes, as we know well from recidivism figures. And it is not healing them. On the contrary, the experience of punishment and of imprisonment is deeply damaging, often encouraging rather than discouraging criminal behavior" (Zehr 1985: intet sidetal).
12. Howard Zehr forklarer: "In today's justice, all action is hierarchical, from the top down. The state acts on the offender, with the victim on the sidelines. Restorative justice would put victim and offender at the center, helping to decide what is to be done about what has happened. Thus the definition of accountability would change. Instead of "paying a debt to society" by experiencing punishment, accountability would mean understanding and taking responsibility for what has been done and taking actions to make things right. Instead of owing an abstract debt to society, paid in an abstract way by experiencing punishment, the offender would owe a debt to the victim, to be repaid in a concrete way" (1985, ingen sidetal).
13. I "The Punishment Debate in Restorative Justice" (2013) redegør Kathleen Daly for, hvordan forskellige forfattere har tænkt om relationen mellem genoprettende retfærdighed og straf.
14. Howard Zehr skriver: "It is difficult to realize sometimes that the paradigm [retributive justice] which we consider so natural, so logical, has in fact governed our understanding of crime and justice only for a few centuries" (Zehr 1985: no page numbers).
15. John Braithwaite skriver: "Restorative justice has been the dominant model of criminal justice throughout most of human history for all the world's people" (Braithwaite 1998: 323). I lighed hermed hævder Elmar G.M. Weitekamp, at "humans have used forms of restorative justice for the larger part of their existence" (Weitekamp 1999: 97).
16. I artiklen "Restorative Justice: The Real Story" (2002) argumenterer Kathleen Daly for, at det er en myte, at genoprettende retfærdighed var den dominerende form for præ-moderne retfærdighed. I artiklen "Restorative Justice and the South African Truth and Reconciliation Process" (2013) viser jeg, at forskellige afrikanske folk ikke blot praktiserede genoprettende retfærdighed tidligere i historien. Flere afrikanske folk havde særdeles hårde straffe – blandt andet dødsstraf – for visse

- typer forbrydelser.
17. Kathleen Daly forklarer: "During the 1990s, restorative justice became immensely popular, eclipsing and overtaking other justice ideas circulating during the 1970s and 1980s – a range of restitution, reparation, reconciliation, and informal justice projects" (Daly 2013: 357).
 18. Se United Nations Office on Drugs and Crime 2006: 1.
 19. Christine Groothues forklarer: "the campaign for restorative justice has also looked 'upwards' from 'ordinary' crime to problems involving genocide, gross violations of human rights and political oppression" (Groothues 2012: 23). Mig bekendt kom denne "opad"-ekspansion for første gang til udtryk under Sydafrikas sandheds- og forsoningsproces efter apartheid, hvor landets sandhedskommission hævdede, at den forsøgte at fremme genoprettende retfærdighed. I artiklen "Restorative Justice and the South African Truth and Reconciliation Process" (2013) diskuterer jeg sandhedskommissionens brug af udtrykket "restorative justice".
 20. Christine Groothues skriver: "This 'downward expansion' includes misconduct in schools and children's residential care, inappropriate behaviour in the workplace, elder abuse, child protection issues and neighbourhood disputes" (Groothues 2012: 22).
 21. Nogle af disse definitioner oplystes på siderne 17 og 18 i min artikel "Restorative Justice and the South African Truth and Reconciliation Process" (2013). En af de mest citerede definitioner er Tony F. Marshalls: "Restorative justice is a process whereby all the parties with a stake in a particular offence come together to resolve collectively how to deal with the aftermath of the offence and its implications for the future" (Marshall 1996: 37; Marshall 1999: 5). En anden populær definition er Howard Zehrs ifølge hvilken: "Restorative justice is a process to involve, to the extent possible, those who have a stake in a specific offence and to collectively identify and address harms, needs, and obligations, in order to heal and put things as right as possible" (Zehr 2002: 37).
 22. Se Hammerich og Frydensberg 2012: 66-74.
 23. I denne rapports case "Indbruddet hos købmanden" fortæller Bjarne Friis Pedersen for eksempel, at det kan lægge en dæmper på dialogen i en mægling mellem unge mennesker, hvis deres forældre er med. I sit speciale "Mediation in Acholiland: The Relation Between Mediation and Traditional Mechanisms of Conflict Management" argumenterer Simon Kühnert endvidere for, at inklusive mæglingsprocesser kan lægge pres på de direkte involverede parter for at nå frem til en aftale. Specialet blev afleveret på Human Security, Aarhus Universitet, i 2014, og jeg var vejleder på det.
 24. En af de tidligste tekster der, mig bekendt, indeholder udtrykket "genoprettende retfærdighed" er Annika Snares artikel "'Restorative Justice' – om genoprettende retfærdighed" (1999). En tidlig tekst, der indeholder udtrykket "genoprettende ret" er B.G. Nielsens artikel "Paradigmeskift – fra straffende til genoprettende ret" (2001). Der er ikke konsensus om, hvorvidt det er bedst at oversætte "restorative justice" med "genoprettende retfærdighed" eller "genoprettende ret". Personligt foretrækker jeg "genoprettende retfærdighed", fordi det er den mest ordrette oversættelse.
 25. I betænkningens kapitel 2 om teori og begrebsfastlæggelse er der et afsnit om genoprettende retfærdighed. Se Justitsministeriets Betænkning om Konfliktråd (betænkning nr. 1501), ss. 17-21.
 26. De følgende institutioner bidrog til at realisere konferencen, enten økonomisk eller med arbejdskraft: Institut for Filosofi og Idéhistorie, Aarhus Universitet; Center for Konfliktløsning, København; Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet; Forskningsenheden RURL, Aarhus Universitet; Foreningen for Mediation/Konfliktmægling, København; CESAU, Aarhus Universitet. Ph.d.-programmet for Filosofi og Studiet af Ideer, Aarhus Universitet, ydede et økonomisk bidrag, da vi arrangerede et ph.d.-kursus om genoprettende retfærdighed i tilknytning til konferencen.
 27. Deltagerlisten findes her: <http://cesau.au.dk/import/konferencer/afholdtekonferencer/genoprettenderetfaerdighed/workshophold/>
 28. Aase Rieck Sørensen åbnede konferencen, som indeholdt følgende oplæg: "Genoprettende retfærdighed – baggrund og dilemmaer" af Vibeke Vindeløv; "Kritik af advokaturet for genoprettende retfærdighed" af Jakob v. H. Holtermann; "Sydafrikas sandheds- og forsoningsproces: en proces funderet på genoprettende retfærdighed og ubuntu?" af undertegnede; "Genoprettende retfærdighed som svar på det presserende behov for en målrettet helingsproces i det grønlandske samfund – både af den grønlandske folkesjæl og i forhold til enkeltindivider" af Asii Chemnitz Narup; "Konfliktmægling i Danmark – et landkort" af Lin Adrian; "Det norske konfliktråd" af Siri Kemeny; "Det danske konfliktråd" af Charlotte Skou-Nielsen Wegener; "Det danske konfliktråd – kritiske perspektiver" af Nina Raaschou; "Opstart og implementering af YOT (Youth Offending Team) og genoprettende retfærdighed" af Heidi Alstrup og Rene D.C. Juhler; "Inspiration til fremtidige danske initiativer i forhold til genoprettende retfærdighed" af Jesper Bastholm Munk.
 29. Se <https://genoprettenderet.wordpress.com/konference-i-maj-2011/>
 30. Youth Justice Agency fra Nordirland skriver: "A youth conference is a meeting or series of meetings held to consider how a child should be dealt with for an offence ... A youth conference comprises of, as a minimum, the youth conference co-ordinator as facilitator, the young person, an appropriate adult, and a police officer ... The conference should also involve others who could make a useful contribution to the process, for example, professional people such as social workers or probation staff; or significant people in the young person's life, such as family, friends or teachers ... The aim is to provide a forum of discussion with the perpetrator of the crime, the victim of the crime, and all affected by the crime. The conference discussion allows for expressions of the harm caused and for the young person to make amends for the harm and to be held

- accountable to the Youth Conference Service, the Court or the Public Prosecution Service. The family and the entitled others are encouraged, with the young person, to create solutions to prevent reoffending, which will become part of the action plan” (http://www.youthjusticeagencyni.gov.uk/youth_conference_service/about_us/background/youth_conferences/).
31. Teksten i forslaget lyder: “Folketinget pålægger regeringen i indeværende folketingsår at fremsætte et lovforslag om etablering af et pilotprojekt, hvor unge mellem 15 og 17 år, som har begået kriminalitet og i alt væsentlighed har tilstået deres handlinger, har retskrav på at få sanktionsspørgsmålet i deres sag afgjort ved et genoprettende ungemøde. Pilotprojektet skal gennemføres som et kontrolleret eksperiment over en 3-årig periode startende ultimo 2015” (se http://www.ft.dk/RIpdf/samling/20141/beslutningsforslag/B42/20141_B42_som_fremsat.pdf).
 32. I FN’s håndbog om genoprettende retfærdighed beskrives mægling som en central teknik i genoprettende retfærdighed. Der står: “Restorative justice gives as much importance to the process as to the outcome. The individuals involved in this process are referred to as the “parties”. In Europe and in many other parts of the world, the process is often referred to by means of the technique that most models have in common, that is “mediation” as distinct from legal adjudication” (United Nations Office on Drugs and Crime 2006: 7). I håndbogen står der endvidere: “the handbook presents information on the main types of restorative justice programmes, including victim offender mediation programmes [min kursivering], community and family group conferencing, circle sentencing and reparation probation” (United Nations Office on Drugs and Crime 2006: 13).
 33. Se Jørgen Dalberg-Larsens bog Mægling, ret og samfund: Perspektiver på mægling (2009).
 34. Der gives en god introduktion i Lin Adrians oplæg “Konfliktmægling i Danmark – et landkort”, som hun holdt på konferencen om genoprettende retfærdighed i 2011. Lins oplæg kan ses, og hendes power point kan downloades, her: <https://genoprettenderet.wordpress.com/konference-i-maj-2011/>. Konsultér endvidere følgende sider: <http://konfliktraad.dk> (om konfliktråds mægling); <http://www.statsforvaltningen.dk/site.aspx?p=7279> (om konfliktmægling i Statsforvaltningen); <http://www.domstol.dk/saadangoerdu/retsmaegling/Pages/default.aspx> (om retsmægling).
 35. Se til eksempel Leonhard L. Riskin’s “Understanding Mediators’ Orientations, Strategies, and Techniques: A Grid for the Perplexed” (1996).
 36. Vindeløv 2004: 96.
 37. Som Lin Adrian fremhævede i sin præsentation på konferencen om genoprettende retfærdighed i 2011, er mægling blevet beskrevet på flere forskellige måder. Lins oplæg kan ses, og hendes power point kan downloades, her: <https://genoprettenderet.wordpress.com/konference-i-maj-2011/>.
 38. Trin 1: åbning; trin 2: parternes redegørelse og dialog; trin 3: fælles problemformulering; trin 4: løsningsmuligheder frembringes; trin 5: aftalen forhandles; trin 6: aftalen checkes og godkendes (se Vindeløv 2004).
 39. Det skal i denne forbindelse nævnes, at mæglinger også kan involvere mange personer. Det eksemplificeres i “Case 2: Indbruddet hos købmanden” og “Case 4: Den lukkede dør” i nærværende rapport.
 40. Jakob v.H. Holtermanns ph.d.-afhandling kan læses her: <http://retsfilosofi.dk/restorative.pdf>.
 41. Et diagram, der viser, hvordan respondenter ledes gennem spørgeskemaet alt efter, hvad han eller hun svarer, findes her: https://genoprettenderet.files.wordpress.com/2015/02/projekt_1.png (åbn et nyt browservindue og kopier adressen ind, hvis linket ikke virker; eller prøv med en anden browser). Selve spørgeskemaet findes på følgende side: https://genoprettenderet.files.wordpress.com/2015/02/projekt_2.pdf (åbn et nyt browservindue og kopier adressen ind, hvis linket ikke virker; eller prøv med en anden browser).
 42. Underspørgsmål og afkrydsningsmuligheder fremgår i spørgeskemaet, se note 41.
 43. Følgende side indeholder anonymiserede versioner af samtlige 144 besvarelser (respondenterne navne, e-mailadresser etc. er fjernet): https://genoprettenderet.files.wordpress.com/2015/02/projekt_3.pdf (åbn et nyt browservindue og kopier adressen ind, hvis linket ikke virker; eller prøv med en anden browser).
 44. Se side 2-3 i følgende dokument, som indeholder en oversigt over besvarelserne af de enkelte spørgsmål i spørgeskemaet: https://genoprettenderet.files.wordpress.com/2015/02/projekt_4.pdf (åbn et nyt browservindue og kopier adressen ind, hvis linket ikke virker; eller prøv med en anden browser).
 45. Se side 7-8 i følgende dokument, som indeholder en oversigt over besvarelserne af de enkelte spørgsmål i spørgeskemaet: https://genoprettenderet.files.wordpress.com/2015/02/projekt_4.pdf (åbn et nyt browservindue og kopier adressen ind, hvis linket ikke virker; eller prøv med en anden browser).
 46. Se side 9-10 i følgende dokument, som indeholder en oversigt over besvarelserne af de enkelte spørgsmål i spørgeskemaet: https://genoprettenderet.files.wordpress.com/2015/02/projekt_4.pdf (åbn et nyt browservindue og kopier adressen ind, hvis linket ikke virker; eller prøv med en anden browser).
 47. Se side 14-17 i følgende dokument, som indeholder en oversigt over besvarelserne af de enkelte spørgsmål i spørgeskemaet: https://genoprettenderet.files.wordpress.com/2015/02/projekt_4.pdf (åbn et nyt browservindue og kopier adressen ind, hvis linket ikke virker; eller prøv med en anden browser).
 48. Se side 20-24 i følgende dokument, som indeholder en oversigt over besvarelserne af de enkelte spørgsmål i spørgeskemaet: https://genoprettenderet.files.wordpress.com/2015/02/projekt_4.pdf (åbn et nyt browservindue og kopier adressen ind, hvis linket ikke virker; eller prøv med en anden browser).
 49. Ane Nord, som har været min assistent på rapporten, har endvidere haft telefonisk kontakt med nogle af interviewpersonerne for at få uddybet de ting, de fortalte i interviewene.

Center for Konfliktløsning
Fælledvej 12 opgang C 2.
2200 København N
Tlf. 3520 0250
Email: center@konfliktloesning.dk
www.konfliktloesning.dk